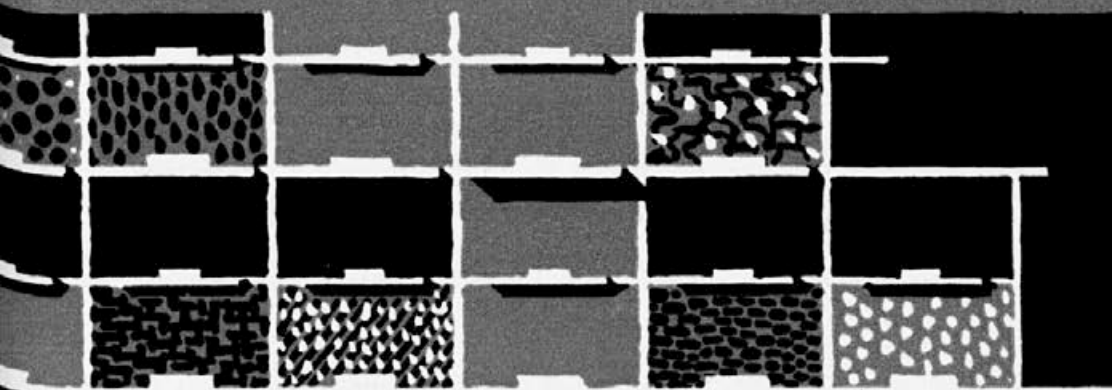

SLOVENSKI ČEBELAR

1961
LXIII - ŠT. 9

VSEBINA

Edi Senegačnik: Čebelarjeva jesenska opravila	195
S. R: Zoževanje čebeljih družin	196
Virmašan: Čebela — večna uganka	198
Franček Šivic: Iz letošnje pomladi	199
F. Robida: Senotajnoza čebel	200
Valko Razingar: Med koroškimi čebelarji	205
Ivan Zunko: Ali se prevažanje čebel še splača	207
Leopold Zor: Med sorodniki naše čebele (Nadaljevanje in konec)	211
J. Fašalek: Stari čebelarski pisci o čebelah in čebelarjenju	214

MALI KRUHEK

Razvoj čebelarstva v družbenem sektorju od 1961. do 1965. leta. Prizori boja žensk za moške hlače. Kako sem prodal med po 1000 Lir kg. Melbrosin. Čistimo čebelarsko govoricu! Kaj nam bo prinesla bodočnost? Stoodstotni večji donos medu	219
--	-----

NAŠA ORGANIZACIJA

Poročilo o X. rednem občnem zboru Zveze čebelarских društev Slovenije (Nadaljevanje)	222
--	-----

PANJSKA KONČNICA KOT UVODNA VINJETA

Svetnik Florijan — ognja gospodar

NA OVITKU

Poročilo opazovalnic za mesec julij. Razgovor z vaškimi pionirji. Iz listnice uredništva. Po-pravek.

List izhaja vsakega 24. v mesecu. Člani, ki plačajo letno članarino 780 din, ga prejemaajo zastonj. Izdaja ga Zveza čebelarских društev za Slovenijo v Ljubljani, Miklošičeva cesta 30, tiska Triglavska tiskarna v Ljubljani, ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik: Vlado Rojec. Letna naročnina za nečlane 900 din, za inozemstvo 1200 din. Posamezna številka na 32 straneh stane 100 din, na 16 straneh 50 din. Odpovedi med letom ne upoštevamo. Kdor plačuje članarino v obrokih, se s prvim obrokom zaveže, da jo bo do konca leta v celoti poravnal. Isto velja za naročnino. Številka čekovnega računa pri Komunalni banki v Ljubljani, Miklošičeva cesta

ČEBELARJEVA JESENSKA OPRAVILA

EDI SENEGACNIK

Po končani jesenski paši čaka čebelarja eno najvažnejših opravil v vsem letu: pregledati je treba vse čebelje družine in jih pripraviti za zimo. Od temeljitosti opravljenega dela je v celoti odvisen čebelarjev uspeh v prihodnji pomladi. Čebelarsko leto se začne že zdaj jeseni in ne spomladi. Tega se mora zavedati vsak čebelar, ki hoče uspešno čebelariti in ki so mu njegove čebelice res pri srcu.

Naše strokovne knjige dajejo obširna navodila, kaj vse je treba storiti jeseni, da bomo čebele pravilno pripravili za zimo. Praktični čebelarji pa imajo seveda glede tega tudi svoje dolgoletne izkušnje. Zato je prav, da se mlajši čebelarji in začetniki ravnajo po njih, kajti le tako se bodo izognili napakam in neuspehom, ki jim lahko pokvarijo vse veselje do nadaljnega čebelarjenja. Zaradi nepravilnega ali površnega jesenskega pregleda je že marsikdo utrpel veliko škodo.

Po končani paši je treba čebele v drugi polovici septembra pregledati. Pri tem pa mora paziti čebelar na tri najvažnejše stvari:

1. Za prezimovanje mora odbrati samo močne družine, ki imajo mnogo mladih čebel. Mladice so se izvalile med jesensko pašo v avgustu in septembru oziroma se še bodo iz pokrite zalege, ki je v panju.

2. Družine morajo imeti mlade rodovitne matice, ki naj ne bodo starejše od dveh let. Zdaj je najprimernejši čas za to, da zamenjamo starejše matice in dodamo mlade.

3. Vsaka družina mora imeti najmanj 12 kg medu in vsaj dva sata obnožine. Če medu ni toliko, je treba manjkajočo količino dodati, nadomestimo jo pa lahko s sladkorno raztopino.

Letošnje čebelarstvo leto je bilo izredno slabo, če že ne katastrofalno. So čebelarji, ki so morali krmiti do ajdove paše. Zato bodo čebelje družine ob pregledu verjetno bolj slabe in treba jih bo družiti. Bolje je imeti pet močnih družin kot deset slabih. Močne bodo dobro prezimile in nam spomladi nanosile ob količkaj dobri paši dovolj medu, od slabih pa nimamo kaj pričakovati. Prav verjetno nam ne bodo niti prezimile. Če družine ne bodo zasedale vseh ulic, jih zožimo na šest ali sedem satov, nastali prostor pa zadelajmo z lesno volno ali s papirjem. Pri dodatnem krmljenju vzemimo iz medišča in tudi plodišča odvečne sate. Tako bodo znesile čebele hrano v zimsko gnezdo. V zoženih panjih tudi manj živalne družine odlično prezimijo. Posebno skrb posvetimo rezervnim družinam in prašilčkom. Če nimamo zanje primernih panjev matičarjev, t. j. žnidersičev, ki so predeljeni v štiri oddelke, jih lahko prezimujemo v mediščih. Pri njih pa pazimo, da bodo imeli dovolj hrane in čim več mladih čebel. Najbolje prezimujejo družinice, ki imajo vsaj štiri ali pet satov. Trisatne rezervne družinice se niso obnesle. Te rezervne družinice, naš bodoči kapital, pa zares skrbno negujemo! Glejmo, da nam jih ne bodo izropali močnejši panji, pazimo pa tudi na to, da bodo imeli dovolj hrane. Prašilčki so spomladi najprej ob hrano, ker jeseni pogosto ne naberejo zase, čebelar pa misli, da imajo dovolj. Take rezervne družinice morajo imeti najmanj 6 kg medu, če prezimujejo na 4—5 satih. Spomladi jih je treba najprej pregledati. Matičarje postavimo v srednjo vrsto med ostale panje, tako, da jih ti grejejo od vseh strani.

Ko je v panju v drugi polovici septembra samo pokrita zalega brez jajčk in ličink, brez težave zamenjamo stare matice z mladimi. Naši čebelarji prihajajo vedno bolj do prepričanja, da je od dobrih mladih matic odvisen ves uspeh čebelje družine. Zato do starejših matic, zlasti takih, ki so stare že tri leta, ne imejmo usmiljenja, četudi so v preteklem letu še kar dobro zalegale. Prav gotovo jih bo vzela zima in spomladi bo družina brezmatična. Dober čebelar je imel poleti dovolj časa, da je vzredil dovolj mladih matic izbranega rodu.

Omenil sem že, da morajo imeti družine vsaj 12 kg dobrega medu. Smrekov, hojev, kostanjev med in med listne mane niso primerni kot

zimsko hrana. Sladkorno raztopino dajemo v razmerju 5 ½—6 del vode na 1 kg sladkorja. Letos bo treba prav gotovo dohranjevati. Pazimo, da bomo s krmljenjem končali vsaj prve dni oktobra. Do takrat morajo imeti družine že vso zimsko zalogo v panju. Čebele morajo vso prekomerno vlago odstraniti. Pomagajmo jim pri tem in večkrat prezračimo panje, vratca pa posušimo na soncu in vetru. Panjev ne smemo odevati, dokler niso popolnoma suhi. Vlaga je namreč največji sovražnik čebelje družine in povzročitelj marsikake bolezni, zlasti pa griže in nose mavosti. Šele v novembru, ko bo postalo hladneje, pokrijemo okenca s polo časopisnega papirja, s slamnicami pa jih bomo odeli šele decembra ob prvem mrazu ali snegu. Ne zanašajmo se na to, da bomo lahko dokrmljevali spomladi. Prav nič ne vemo kakšno bo tedaj vreme. Zato dodajmo zimsko zalogo v celoti že sedaj jeseni, spomladi pa bomo raje krmili na zalego.

Poleg zadostne zimske zaloge mora imeti družina vsaj eden do dva sata obnožine. V naših krajih daje jesenska paša na otavi, ajdi, resi in žepku dovolj tega prepotrebnega beljakovinastega kruhka za čebelje želodčke. Jeseni čebele namreč obnožino jedo, da postanejo odpornejše proti mrazu in drugim nevšečnostim, zlasti proti različnim boleznim. Saj tudi ljudje uživajo v zimskem času bolj izdatno in močno hrano kot poleti. Obnožina pa mora biti v panju tudi kot zlata rezerva za zgodnje pomladne dni, ko začne matica že zalegati in je v naravi še ni. Če obnožine v panju primanjkuje, jo jemljejo čebele iz svojih telesnih zalog, kar kvarno vpliva na njihovo odpornost. Zato najdemo pogosto v takih panjih spomladi mnogo mrtvic. Znanstveniki so ugotovili, da je pripisati pojav noseme v prvi vrsti pomanjkanju obnožine. Spomnimo se samo na hojeve in smrekove letine, ko jeseni ob zazimovanju skoro nimamo dovolj čebel, spomladi pa so zelo pogosto vse preživele družine nose mave.

Zdaj je tudi najprimernejši čas, da natančno pregledamo notranjost panja. Zamašimo in popravimo vse nastale reže in razpoke, stene in dno ter matično rešetko pa očistimo prizidkov. Pri pregledu moramo postaviti vse sate na kozico, vsakega posebej pregledati in starejše izločiti. V plodišču naj ne bo nad tri leta starega satja. Nekateri čebelarji določijo težo zazimljene družine na oko, drugi uporabljajo za to tehtnico. Če računamo zalogo medu 12 kg, čebele močne družine 2 kg in satovje 4 kg, bi morala imeti družina na kozici vsaj 18 kg teže. Takrat smo zanj zares lahko brez skrbi in prepričani, da bo odlično prezimila. Posamezni sati naj ne bodo do kraja polni. Dovolj je, če je v njih nekaj nad polovico

pokritega medu. V praznih celicah se greje pozimi zrak, pogosto pa se ob hudem mrazu zatečejo vanje čebele, da tako zmanjšajo prostornino gnezda.

Dokler ne postane hladneje, pazimo, da ne pride pri družinah do ropanja. To je važno zlasti tam, kjer je skupaj več čebelarjev in kjer krmijo z medom. Bodimo previdni pri tem opravilu, čebele pa stalno nadzirajmo, da se izognemo takim nevšečnostim.

Trideset dolgih let prezimujem na popisani način in doslej mi ni niti ena družina umrla zaradi lakote ali bolezni. Te izkušnje so tako utrjene, da se lahko mlajši čebelarji in začetniki brez skrbi nanje zanesejo. V mojih navodilih bodo našli marsikak koristen napotek, s podrobnostmi pa se bodo seznanili v naših strokovnih knjigah. Potem se jim ne bo treba bati za čebelje družine, ko bo sneg pokrtil njihove čebelnjake in pritisnil mraz; z velikimi upi bodo pričakovali sončne pomladi, ki bo spet zbudila preljube čebelice v novo življenje.

ZOŽEVANJE ČEBELJIH DRUŽIN

S. R.

Vsak ukrep, ki ga storimo v čebelji družini, mora biti dobro preišljen, če hočemo, da bo uspešen. Čebelar si mora biti na jasnem, kaj želi z ukrepom, za kateréga se je odločil, doseči, posebno še, ali je bil storjen o pravem času.

Izkušnje so pokazale, da si racionalnega čebelarjenja ne moremo zamisliti brez zoževanja družin. Če zožujemo pravočasno, bo matica brez dvoma pospešeno zalegala. Nasprotniki zoževanja naj se ne ustrašijo truda in naj napravijo nekaj poskusov, pa ne bodo več temu nasprotovali.

Čebelarska literatura večinoma opozarja, da je treba zoževati pred jesenskim pitanjem. To pa se ne ujema z navodili, ki priporočajo, da je treba matice v poznem poletju prisiliti k tem, da bodo še enkrat zalegle čim več satov, zaradi česar se bodo družine pomladile in šle močne v zimo. Toda, če vzamemo čebelam potrební prostor, ne morejo izpolniti te naše želje. Zato zožujemo rajši po pitanju na zalogo, če vidimo, da čebele ne obsedajo vseh satov, ki so v panju. Takemu zoževanju pa se lahko izognemo, ako pazimo, da so družine skozi vse leto primerno močne in zgodaj spomladi razvite. Nagel razvoj družin dosežemo zlasti s spomladanskim zoževanjem, ki pa bo imelo uspeh le tedaj, če bo v panjih še dovolj zimske hrane. Čebelarji dajo čebelam le preradi pre-

malo zimske hrane. Ni dovolj, če je imajo toliko, da bodo z njo shajale do zgodnje paše, marveč mora biti ta tako obilna, da jih nič ne ovira v razvoju.

Čebele gospodarijo v splošnem zelo varčno. Če se pojavi kakšno pomanjkanje, se mu bodo skušale prilagoditi, kar pa seveda nasprotuje dobremu razvoju. To morajo čebelarji v lastnem interesu upoštevati. Skopost se pri čebelarjenju vedno maščuje. Upoštevati pa je treba še druge stvari.

Najvažnejši razvojni činitelji pri čebelji družini so: zadostna, dobro pripravljena hrana, voda in toplota. Zmogljiva matica je nadaljnji pogoj. Da je vse čebelarjevo delo zaman, če misli, da sme tako potrebno obnovo matic prepustiti čebelam samim, ni dandanes nobenega dvoma več.

Mnogo pašnih čebel lahko obvarujemo pred smrtjo, če jim pre-
skrbimo dobro napajališče. Kaj koristi najboljša oskrba, če po drugi strani propada družina samo zato, ker ni v bližini napajališča, zavarovanega pred vetrovi.

S pravočasnim zoževanjem lahko čebelar zelo pospešuje toploto. Vemo, da začno naše matice šele po glavnem spomladanskem trebljenju močneje zalegati. Do tega časa je zalega zelo omejena. Najdemo jo na dveh, treh, redko na štirih satih in še to na majhnih ploskvah.

Po glavnem trebljenju je pravi čas, da se lotimo zoževanja. Ostati smejo samo sati, ki jih čebele dobro zasedajo. Nekateri grede celo tako daleč, da puste le zaležene sate in kvečjemu še dva s hrano kot krovna sata. Vse druge medene sate prestavimo na drugo stran ločilne deske, ki ima spodaj ozko prehodno režo, ali pri prezimovanju v medišču neposredno pod čebele, da jim ostanejo vedno dosegljivi. Tako je odstranjena večkrat navedena hiba zoževanja. Če je po zoženju vreme še nadalje ugodno, lahko čebele dražilno pitamo, in sicer z njihovimi lastnimi zalogami. V ta namen odkrijemo medeni sat, ki je čebelam najbližji. Čebele hitro najdejo to »pašo« in hitro pride novo življenje v družine, s tem pa tudi potrebna povečana toplota. Ko se čebele navadijo na svoje zaloge, nam jih ne bo treba več motiti; same bodo našle preostale medene sate. Nadaljnji posegi niso več potrebni, razen če živahen razvoj zahteva razširitev.

Neverjetno, s kakšno vnemo sedaj matice zalegajo; že po osmih dneh najdemo pri pregledu pravcete deske zelege, kjer je prej bila le za dlan velika. Tako zoženi panji se glede svoje moči po nekaj tednih že bistveno razlikujejo od nezouženih ali jeseni zoženih panjev.

Po Deutsche Bienenwirtschaft

ČEBELA — VEČNA UGANKA

VIRMASAN

Kljub temu da je čebela že dolgo udomačena žival, je domača le toliko, kolikor prija to njeni naravi. Kolikokrat temeljito prekrži najlepše načrte čebelarja in napravi vse po svoje. Tu ne pomaga ne molitev ne kletev, njena mora veljati kot pri svojeglavem otroku. Večkrat sem že čutil njih trmo in vedno le v svojo škodo. Neko tako so mi zopet zagodle letošnjo pomlad.

Bilo je v prvih dneh maja. Zaradi slabega vremena je bila tudi paša slaba. Čebele so dobile hrane ravno za sproti. Vse družine so bile močne in tudi zalege je bilo veliko. To je bila posledica celomesečnega dražilnega pitanja.

Naenkrat pa so se spomnile, da bi bilo dobro poiskati med kar doma. Na pašo v slabem vremenu tako in tako ne grejo, ker jim še nisem preskrbel dežnikov in dežnih plaščev, brez dela pa tudi niso rade. Napadle so krajni AŽ-panj. Ta je bil popolnoma v redu. Imel je lansko matico, pet celih satov zalege in še štiri sate medu. Družina pa ni nudila napadalkam nobenega odpora. Čebela je lepo na zalegi in se prav malo menila, kaj se godi okrog nje. Takoj sem spoznal, za kaj gre. Žrelo sem ji priprl na eno čebelo, na brado panja pa sem položil krpe, namočene v karbolineju. Toda bilo je vse zastonj. Tujke so ji pobrale med do zadnje kaplje.

Drugi dan proti večeru sem izropanemu panju zamenjal prazne sate z medenimi. Da ne bi prišlo do novega presenečenja, sem mu žrelo popolnoma zaprl in odprl zadaj vratca, da je imel zadosti zraka. Ker je bilo hladno vreme, so bile čebele popolnoma mirne. Tako sem jih pustil zaprte tri dni.

Ko sem četrty dan panj odprl, seve le toliko, da je lahko šla po ena čebela skozi žrelo, se je začelo znova. Roparice so navalile nanj, da je bil spredaj ves črn. Ni mi kazalo drugega, kot da ga zopet zaprem. Ker mi je bilo že tega preveč, sem še isti dan zvečer prestavil družino z matico vred v medišče sosednjega panja, torej tistega panja, ki je ropal. Matično rešetko sem odkril, vhod medišča pa pustil zaprt, tako da so morale prestavljene čebele leteti skozi žrelo plodišča.

Čez teden dni sem panj pregledal. Najprej seveda medišče. V njem sem našel polno jeječec, odkrito zalego in tudi matico. Mislil sem, da bodo čebele prejšnjo gospodarico odstavile in se sprijaznile z novo v plodišču. Pa niso tega storile. V plodišču sem našel prav tako polno mlade zalege

in matico. Pri poznejšem pregledu mesca junija sta delali obe družini nemoteno naprej, kljub temu da sta imeli skupen izlet.

In sedaj naj mi kdo izmed čebelarskih pismoukov razjasni ta primer. Prej, ko je bila družina še samostojna, je bilo samo sovraštvo do nje, a sedaj pod tujo streho sta živeli skupaj v najlepši slogi. Naj reče, kar kdo hoče, zamé je in ostane čebela večna uganka.

IZ LETOŠNJE POMLADI

FRANCEK SIVIC

Toplo in sončno vreme, ki je letos tako zgodaj nastopilo, je obetalo nadvse ugoden razvoj čebeljih družin. Zalege je bilo iz dneva v dan več, število čebel je občutno naraščalo, samo zlate rezerve medu so nekam hitro kopnele. V začetku maja pa, ko bi morale čebele izkoristiti travniško pašo in morebitno mano na smreki, se je vreme temeljito spremenilo in uničilo vse naše upe. Neprestano deževje je zavrlo vsako medenjo, zalega pa je porabila še zadnji med, ki je ostal v panju. Tam, kjer čebelar ni takoj priskočil na pomoč s polnimi lonci, je hladno vreme popolnoma ustavilo vsak nadaljnji razvoj in s tem seveda pošteno zavrlo napredek čebeljih družin.

S tovarišem Stankom sva imela čebele skupaj na paši. Ko je nastopilo hladno vreme, sva se tolažila, da je to le prehodni pojav in da imajo panji še dovolj hrane. Ko pa deževja le ni hotelo biti konec, sva se odločila, da bova družine temeljito pregledala; ugotovila sva, da so brez vsake hrane in skoraj brez mlade zalege. Naslednji dan sem dodal vsaki družini po liter sladkorne raztopine, kar pa ni dosti pomagalo. Pital sem še dvakrat. Celó s suhim sladkorjem sem poskusil, toda družin nisem premaknil nikamor naprej. S Stankom sva prepričana, da bi morala začeti pitati, ko je bilo v panjih še dovolj hrane. Potem najbrž ne bi prišlo do te nesreče. Nekateri čebelarji so krmili vsak drugi ali tretji dan. Posledica tega so bili s čebelami nabiti panji, toda čebele so v njih ždele brez vsakega dela, ali pa so se pripravljale na rojenje. Šele med cvetenjem pravega kostanja so prišli ti panji do veljave, ko so čebele nabirale tako pridno, kakor bi hotele nadomestiti vso zgubljeno spomladansko pašo.

O medenju smreke v okolici Ljubljane in v Zasavju ni bilo sledu. Zanimivo pa je, da sem nekako sredi maja po naključju našel v ljubljanskem botaničnem vrtu smreko, ki je kazala vse znake medenja. Drevo je bilo visoko okoli dva metra. Na njem sem videl polno ušic

in tudi kapljice mane, za katere sem sprva mislil, da so le rosne kapljice. Čebele so v bližini obirale cvetje, a na medeči smreki nisem zasledil niti ene. To ni bilo nič čudnega, saj te mane niso mogle stakniti, ko pa je vse sladke kapljice skoraj vsak dan sproti spral dež. Žal sem pozabil pogledati, katera vrsta smreke je bila. Medenja na drugih drevesnih vrstah tam okoli ni bilo opaziti.

Satnice so letos dobili čebelarji le z zamenjavo voska ali voščin. Marsikateri začetnik je tako prišel v zadrego, ker ni imel česa zamenjati za satnice. Mnogi so hodili okoli večjih čebelarjev in moledovali za kak kilogram tega čebeljega zlata. Nekateri pa so vosek ali voščine odkupili kar v satnišnici od tistih čebelarjev, ki so ga tja prinesli naprodaj. Mislim, da je to še najboljši način, po katerem je v današnjih časih začetniku mogoče priti do voska.

SENOTAJNOZA ČEBEL

F. ROBIDA

Tako imenujejo novo, nevarno bolezen odraslih čebel, ki so jo odkrili in dognali v glavnih obrisih v Sovjetski Zvezi. Na zadnjem čebelarskem kongresu v Rimu je o tem poročal veterinarski kandidat A. K. Bojko iz Harkova. Zdi se nam potrebno, da seznanimo z njo tudi naše čebelarje.

Že dalj časa so opazovali v Sovjetski Zvezi množično odmiranje pašnih čebel, kar so pripisovali strupenim svojstvom medu z materine dušice (rusko: čebrec). Šele leta 1939 so postali pozorni na obilico muh, ki pa so napadale predvsem čmrlje, a kasneje, ko se je število čmrljev občutno zmanjšalo, tudi čebele. Znan je primer, ko je ta škodljivec ekužil mesca julija skoro 40 % čmrljev, prežeč nanje pri vходу v gnezdo.

Bolezen povzroča ličinka muhe *Senotajnia tricuspis* Meig., ki spada v družino Metopiin (Sarcophagidi). Živi in razvija se v čebeljem trupu, zlasti v prsni votlini. Do sedaj še ni skoro ničesar znanega o biologiji te muhe, kakor tudi ne o njenih raznolikih zvrsteh. Brehm (starejša izdaja) je ne omenja. Tudi iz Bojkovega poročila ni razvidno, kakšna je senotajnija, kakšna njena velikost itd., kar bi nas čebelarje nedvomno močno zanimalo.

Senotajnija odlaga žive ličinke, ki se izležejo iz jajčec v njenem jajcevodu. V jajcevodu ene senotajnije so našli 672 živih ličink, v njenem jajčniku pa okoli 800 jajčec in zametkov jajčec. Iz teh števil se razodeva visoka plodnost senotajnije.

Okuženje čebel z ličinkami sovpada s cvetenjem materine dušice (od srede junija do srede avgusta), kar je zavedlo opazovalce, kakor je bilo že omenjeno, da so pripisovali močno odmiranje čebel strupenim svojstvom dušičinega medu.

Senotajnije napadajo iz panjev izletavajoče čebele, zlasti iz panjev, pokritih z živobarvanimi strehami, ali iz onih, ki so posebno močno izpostavljeni sončni pripeki. Kakor hitro dohiti senotajnjija čebelo, ji zaleže ličinko med glavo in oprsje, kar se ponavlja ves dan, vsakih 6—10 sekund, dokler sije sonce. Ličinka prodre nato v 10—20 minutah v oprsje čebele, kjer se dalje razvija, hraneč se najprej s krvjo, ko dorasča, pa z mišičnim tkivom. Na eni čebeli so našli tudi po dve ali celo več ličink. To je dokaz da je senotajnjija napadla isto čebelo dvakrat ali še večkrat.

Z zajedalcem okužena čebela ne more več leteti ter umre v 2—4 dneh. V svoji tretji razvojni stopnji použije ličinka vse mehke dele mrtve čebele, doraste popolnoma po 6—11 dneh, nakar zapusti izvotlen trup svoje žrtve in se zarije do 20 cm globoko v zemljo, kjer se zabubi. Buba se tu preobrazuje 7—12 dni, nato pa prileze iz zemlje kot popolna muha in zleti. Razvojna doba traja glede na klimatične razmere 15 do 55 dni. Ličinke, ki so se zabubile v juniju, pa vzlete kot popolnoma razvite senotajnije večinoma šele v maju naslednjega leta.

Pri poskusni vcepitvi živih ličink senotajnije v čebele je v 2—3 dneh pomrlo skoro tri četrtine čebel.

Bolezen povzroča močne izgube med čebelami predvsem v krajih, kjer je mnogo drobnega peska, peščene gline, naplavine ali trznine, kjer so torej tla rahla, v kakršna zlezejo ličinke zaradi zabubljenja tako rekoč brez posebnega truda. V takih krajih so našli v enem samem čebelnjaku 50 do 100 primerov senotajnoze, kar je imelo za posledico 80 % okuženje pašnih čebel ter često popolno uničenje napadenih panjev. Opazili pa so, da je bilo v suhih letih mnogo manj senotajnij in da tudi po njih povzročena škoda ni bila velika.

Senotajnij ni mogoče razlikovati na pogled od drugih muh, zaradi česar mnogi mislijo, da jih na čebelnjaku ni. O njih prisotnosti pa se prepričamo, če postavimo na panje krožnike z vodo, v katerih potone že v eni ali dveh urah po 20—30 senotajnij. Kaj rade namreč sedajo na svetle predmete, zlasti na svetle strehe panjev, opazimo jih pa lahko tudi na plotovih, listju in vejah drevja ali grmovja, preko katerega preletavajo čebele.

Na nekaterih čebelnjakih v caričanskem rajonu Dnjepropetrovske oblasti so senotajnije uničile skoro vsako leto domala vse pašne čebele,

tako da so panji ostali brez njih. Okoli panjev je bilo polno mrtvic, izlet pa kljub dobri paši zelo medel. Seveda ni moglo biti govora o kakem donosu medu. Odmiranje čebel je začelo v drugi polovici junija in je trajalo do srede avgusta.

Nekaj primerov senotajnoze je znanih tudi v Ukrajini, medtem ko drugih področij v Sovjetski Zvezi glede na to bolezen do sedaj še niso dovolj raziskali. Ker so našli senotajnije nekateri francoski (Siminitzis) in italijanski (Diana, Giordani) čebelarski zavodi, je to dokaz, da se bolezen pojavlja prav tako v evropskih deželah. Celo v okolici Leobna na avstrijskem Štajerskem so jo odkrili pred tremi leti; čas trajanja in njeni zunanji znaki so se ujemali s podatki, ki so jih dognali že v Sovjetski Zvezi.

Za pobijanje boleznih priporočajo naslednja preizkušena sredstva:

Senotajnije love v bele posodice, napolnjene z vodo, ki jih postavijo na strehe čebeljakov. V začetku avgusta so ujeli z enim samim takim krožnikom 80—100 senotajnij. Navadne muhe zlezejo namreč iz vode, senotajnije pa potonejo. Tako je mogoče ugotoviti prisotnost in količino senotajnij. Če se pojavijo množično, to uničevalno sredstvo ne zadošča. Zamenjati ga je treba z diditijem v škrobnem lepilu (klajstru) F. M. Aleksejenko priporoča 10 gramov škroba in 100 gramov 10-odstotnega diditija, A. K. Bojko pa na 1 liter avtola (obrabljenega avtomobilskega olja) 100 gramov 10-odstotnega diditija.

DDT uničuje senotajnije v obeh primerih enako, vendar je zmes s škrobom ugodnejša, ker postane avtomobilsko olje zaradi segrevanja na sončni pripeki redkotekoče, steče s streh in pušča na njih, dostikrat tudi na panjih grde lise. Temu se izognemo, če namažemo škrobovo ali avtolovo zmes na kose močnega ovojnega papirja, te pa pritrdimo na strehe posamič stoječih panjev. Pa tudi strehe čebeljakov lahko nabrizgamo z 1—2 % raztopino diditija v mineralnih oljih (avtol, solidol) ali jih namažemo z 1 % raztopino diditija v prahu (Alisenko). Če sede na tako nabrizgano ali namazano streho čebela, je seveda prav tako zapisana smrti kakor muha senotajnika. Ta radikalna sredstva so torej čebelam nevarna, njih druga pomanjkljivost pa je v tem, da začnemo borbo šele tedaj, ko so senotajnije okužile že mnogo tisoč čebel. Za borbo proti senotajnici bo zato treba poiskati novo sredstvo ali drugačen način uničevanja. Parazitizem senotajnije zahteva še mnogo raziskav. Potreben je zlasti študij številnih zvrsti te zajedalske mušje družine, na kar pa naravoslovci do sedaj še niso bili dovolj pozorni.

Po »Pčelovodstvu« 1960/61.

MED KOROŠKIMI ČEBELARJI

VALKO RAZINGAR

Lepo je bilo, zelo lepo.

Zbrali smo se v Kranju in se 19. avgusta 1961 odpeljali preko Jezerskega. Formalnosti na meji smo hitro uredili in že smo se spuščali po lepih serpentinah navzdol proti Železni Kaplji.

Ob vznožju nam je prihitel naproti starosta koroških čebelarjev tovariš Pečnik. Zaželel nam je dobrodošlico in nas spremljal povsod naokoli do svojega doma v Rutah.

Ustavili smo se pri Rutarju v Žitaravasi. Z veseljem nas je sprejel in postregel z dobrim zajtrkom, nato pa razkazal svoj čebelnjak. Končnice ima lepo poslikane. Na njih so upodobljeni predvsem domači motivi, kot na primer: Martin Slomšek, Humberški grad, Ostrovica, pesnik Lesičjak itd.

Sin Vladko je bil med vojno pri vojaki. Oče mu je tja pisal: »Čebele sem pregledal in nakrmil, kdo jih bo pa prihodnje leto, ne vem.« Kot mnogo drugih so tudi njega odpeljali v Dachau, kjer je preminul.

Nekaj končnic smo vzeli s seboj za naš Čebelarski muzej. Na eni izmed njih je naslikan vlak, ki je včasih vozil do Železne Kaplje. Stroj je vedno živahno piskal; zato so mu prebivalci dali ime »Fiki«.

Na bližnjem hribu, na Preboju čebelarji Miha Škof s 36 AŽ-panji. Na pročelju lepega čebelnjaka ima napis: »Vsak bi lahko bil čebelar, če bi bil vremena gospodar.« Čebelnjak stoji sredi dobro oskrbovanega sadnega drevja. Ko smo ga obiskali, je bilo drevje bogato obloženo s plodovi; zlasti češplje so se šibile pod težkim bremenom. Pasišče ima ugodno, a nekoliko vendar še prevaža. Letos sta med drugim precej medila resa in macesen, vendar je slabo vreme pokvarilo boljši donos.

Vrnili smo se v dolino in se odpeljali dalje. Na pobočjih smo videli mnogo prenovljenih stanovanjskih hišic. Vse te so bile nekoč preproste zidanice sedaj opuščenih vinogradov. Ob vznožju se zbira voda v nekako jezero, ki pa je precej blatno in močno zaraščeno s trstom. Po goseh je dobilo ime Goselno jezero, vas, ki leži ob njem pa Goselna. V bližini je velik samostan. Menihi, ki jim je bila vsa ta okolica podložna, so kmete sicer učili umnega kmetovanja, a so jih istočasno ponemčevali. Ponemčevanje je bilo že takrat, zlasti pa kasneje, tako silovito, da smo ob odločilni uri »1920« Koroško izgubili.

Dobrlavas, v katero smo kmalu nato dospeli, je nekako središče kulturnega življenja Slovencev v Podjuni. Lepa Podjunska dolina je dobila svoje ime po rimskem mestu »Juena«. Slovenci imajo tu svoj Narodni dom.

Po bližnji okolici nas je vodil tov. Sienčnik. Njegova družina ima v vasi trgovino in delavnico za motorna prevozna sredstva.

Razmere so na Koroškem precej podobne našim. Ako je v službi samo mož, je komaj za hrano. Ako sta v službi oba z ženo, se živi nekako brez večjih skrbi, ako pa hočeta zidati ali drugače napredovati, morata osemurni delavnik podaljšati na šestnajst ur.

V bližnjo vas Mokrije nas je povabil tov. Janez Kuster, ki čebelarji v 48 AŽ-panjih normalne in nižje mere. Čebele so zelo marljivo izletavale na ajdo, ki je lepo cvetela. Donašale so sladek nektar. Kakor nam je pravil Kuster, medu dobro le nizka ajda; zato je ne smemo gnojiti z dušičnatimi gnojili. Z nižjo mero satnikov v AŽ-panjih Kuster ni zadovoljen, ker mu čebele v njih vsako leto preveč roje.

Pogledali smo tudi malo v hlev. Kakor smo videli, goji lepo živino simendolske pasme. Krava je vredna v Avstriji nekako 4000—6000 šilingov. Davki so precej visoki.

V bližini je Klopinsko jezero. Ob njem je vse polno počitniških hišic, hotelov in gostiln, grade pa neprestano nove. Pred štiridesetimi leti je jezero še samevalo, sedaj pa se na njegovem obrežju v poletnih mesecih kopalcev kar tare. Jezero je še vedno tako kot je bilo; nobena sprememba obrežja ni dovoljena. Pozimi tu ni nobenega prometa, vse je prazno in spi zimsko spanje.

V Globašnici pri Greinerju so nam pripravili kosilo. Po jedi smo nekoliko posedeli ob vinu, ki smo ga pripeljali s seboj iz Jugoslavije. Med prijetnim kramljanjem ni manjkalo tudi dobrih dovtipov. Tov. Pečnik nam je povedal tegale: Obtoženec je prišel pred nemško sodišče, kjer so ga obdolžili: »Sie sind angeklagt, dass Sie auf Grossen Frauentag einen Bienenstock gestohlen haben.« Obtoženi ni razumel nemško, zato so poklicali tolmača, ki je obtožbo prevedel na slovensko takole: »Obtoženi ste, da ste na Velike žene dan ukradli čebeljo palico.«

Po kosilu se je poslovil od nas tov. Sienčnik z željo, da bi odnesli s Koroške najlepše spomine in bi še večkrat obiskali svoje rojake tostran meje. Tov. Mihelič se mu je zahvalil v imenu vseh za lepe besede in vzorno organizacijo vodstva. Poudaril je potrebo po ožji povezavi tako po čebelarjiški liniji kot po liniji skupnega slovenskega jezika. Izrazil je upanje, da se kmalu zopet vidimo v Sloveniji.

Sedaj pa dalje v Rute, na pobočje mogočne Pece, kjer čebelarji tovariš Vinko Pečnik, po domače Bicl. Razgled iz Rut je zelo lep po Podjuni, proti Velikovecu, proti Pliberku, Dravogradu itd. Od vsepovsod dobro vidna Peca se kot nekaka varuhinja dviga nad lepo Podjuno. Legendarni kralj Matjaž bdi v njej s svojo vojsko in čaka prave ure, da povede svoj narod v svobodo in brezskrbno življenje.

Bicl čebelarji s 60 AŽ-panji. Sedanji čebelnjak si je postavil leta 1931. Zelo velik in prostoren je, lego pa ima naravnost idealno. Kaj podobnega bi težko našli v Sloveniji.

Pripravil nam je tako lep sprejem, da ga dolgo ne bomo pozabili. Vnučka sta zdeklamirala pristrčni dobrodošlici in nam poklonila šopek nagelnov, sam pa je z besedami, polnimi zanosa in srečnega občutja izrazil radost, da lahko na svoji zemlji pozdravi slovenske čebelarje kot svoje prijatelje in najljubše goste.

Pašne razmere so v Rutah zelo ugodne. Travniki, smreke, macesen, jesensko vresje itd. nudijo čebelam razmeroma dobro pašo. Medišča so bila ob našem prihodu polna, a žal je bil v njih otrdel med, ki ne gre iz satja.

Kot drugi čebelarji, tako nas je tudi on pogostil z okusnim rženim kruhom, prekajenim mesom in tepkovicem. Ob dobri pijači smo se kmalu razživeli. Med pogovor smo vpletli marsikateri veseli doživljaj.

Pečnik je izročil skrb za zemljo svojima sinovoma. Vsakemu je dal eno hišo in polovico zemlje, sam pa se je povsem posvetil čebelicam. Otroka-sinova sta starše nekako ločila. Oče živi pri enem, mati pa pri drugem sinu, tako da dostikrat še podnevi ne prideta skupaj.

Ob slovesu nam je podaril oljnato podobo svojega čebelnjaka z željo, da bi bili zadovoljni pač s tem, kar nam je mogel nuditi v svoji gorjanski preprostosti. Za intimni sprejem, se mu je tov. Mihelič zahvalil z besedami: »Tak sprejem more pripraviti le človek, ki je z vsem svojim bistvom predan čebelam. Te nas družijo preko meja in spletajo prijateljske nitke od srca do srca.«

In zopet drvi avtobus naprej mimo kopic ovsu in pšenice, mimo cvetočih ajdovih njiv, mimo ostrvi, nekakih zasilnih kozolecev, preko travnikov, skozi borove gozdčičke, skozi Sinčoves in čez Dravo. Na Dravi delajo nov nadvoz. Železobetonsko mostno konstrukcijo bodo dvignili visoko nad dolino reke, nižino pa bo preplavila Drava. Elektranarje pač potrebujejo veliko vode.

Še klanec navkreber in že se peljemo mimo stolpa iz 7. stoletja v Velikovcu. Tovarišica R. hitro pokaže na neko hišo in pravi: »Tamle sem stanovala, ko se je tukaj leta 1919 osnovalo slovensko učiteljsiše. Začetek je bil lep, a škoda, da je bil samo začetek...«

Poslojpe »Narodne šole« nekako sameva brez pravega poslanstva. Otroke z vsemi sredstvi odvrtaajo od slovenskega pouka.

Krasen večer, oblaki kot pozlačeni od sončnih žarkov! Vozimo skozi Celovec k Vrbskemu jezeru. Tu se takoj znajdemo v koloni avtomobilov. Parkirni prostori so povsem zasedeni. Raznobarvne luči se prižigajo. Turistična sezona je na višku. Kot je videti, je povsod polno. Podravlje je naš nocojšnji cilj. Tu je slovenska kmetijska šola internatskega tipa, tu bomo prenočili.

Z agronomom tov. Nacetom sva se hitro zapletla v razgovor. Šola je dvoletna, last Slovenskega šolskega društva za Koroško. Posедуje 20 ha lastne zemlje, 5 ha pa je ima še v najemu. Pouk je v zimskem času, oskrbnina je določena na 240 šilingov mesečno.

Predvsem se ukvarjajo z živinorejo. Delovne sile primanjkuje. Strojev imajo zadosti, a polno zaposlena sta le traktor in molzni stroj.

Redijo simendolsko govedo v zaprtih hlevih. Živina je lepo rejena. Močnih krmil ne kupujejo, ali pa zelo malo. Odprtih hlevov ne marajo. Pozimi vsak hlevar uide, ker nihče ne mara molzti v hudem mrazu.

Živino krmijo s svežo mešanico boba, ovsu, peluške, inkarnatke, sončnice in koruze, ki jo sejejo v razdobju po 10 dni. Mešanica zraste do 1 m visoko in daje zelo veliko krmne gmote. Silirajo samo za zimo v dveh silosih, od katerih ima vsak po 60 m³ prostornine.

Krav imajo osem, telic sedem, bikov pet. Enemu izmed bikov je ime Sputnik, drugemu Faruk. Poslednji s svojo debelostjo zares ne dela sramote nekdanjemu egiptovskemu suverenu Faruku, ki je bil najboljši Strgarjev odjemalec kranjskih matic.

Vse okopavine sade v repišče. Njive gnoje s hlevskim gnojem, žlindro in kalijem. Spomladi, konec aprila in v začetku maja repica bujno cvete. Čebele jo močno obletavajo. Paša traja nekako 3 tedne. Repico kasneje podorjejo za zeleno gnojenje.

Naslednje jutro je deževalo, mi pa smo se odpeljali proti Osojam. Ob Osojskem jezeru je delal pokoro »Mutec Osojski«, poljski kralj Boleslav, ker je zabodel škofa Stanislava, kaj ga je ta izobčil iz cerkve.

Pot nas je vodila dalje preko Blatograda, ki je bil še pred 100 leti povsem slovenski, na Gosposvetsko polje k vojvodskemu prestolu. Ogledovali smo starinski spomenik, misli pa so nam begale po zgodovinski preteklosti. Zgubili smo svobodo, a obred ustoličevanja so naši predniki še dolgo obdržali. Zadnji je bil ustoličen Ernest Zelezni. Ker ni razumel slovenskega jezika, tudi ni razumel obreda in ne kmeta, ki ga je ustoličeval.

Gosposvetska cerkev stoji na pobočju nizkega hriba. Vsa je obložena z nagrobnimi spomeniki. Precej od teh je iz »Virunuma«, rimskega mesta, ki je bilo nekoč tu na Gosposvetskem polju. Na vzdanih reliefih sta zelo lepo upodobljena rimska poštna kočija ter dvojčka Rom in Rem ob doječi volkulji. Gosposvetski zvon, ki je največji na Koroškem, je vabil in še vabi Slovence na ta sveta tla k zibelki slovenstva.

Spet smo sedli v avtobus in pohiteli v Celovec na velesejem. V žepu smo imeli po 260 šilingov in te bi radi nekako vnovčili. Pa ni in ni šlo. Prav nič takega nismo našli, da bi bilo za nas. Večina razstavljenih predmetov je bila dražja kot v Sloveniji.

Velesejem je bil dokaj razsežen, toda kupcev je bilo malo, interes zelo medel. Ako bi odstranili kmetijske in gospodinjske stroje, ki jih je bilo res mnogo, bi ostalo bore malo. Razočarani smo kar radi zapustili Celovec. Ustavili smo se pod Humberškim gradom. Odtod smo občudovali prelep razgled na niže tekočo Dravo, na Rožno dolino in naše Karavanke.

V Št. Janžu v Rožni dolini smo se ustavili pri Francu Gabrijelu. Pri njem smo videli panje »kočuharje«, ki so dobili ime po vasi Kočuha, kjer so jih najprej izdelovali. Panj je kranjič — na Koroškem mu pravijo kmečki panj — z okvirji brez spodnje letvice v topli stavbi. Notranje mere so: 50 × 15 × 61 cm.

V dialektu imenujejo tu panj sod, v Podjuni pa korito. Žrelu pravijo pila, prednji in zadnji končnici pa čevnica.

Za naš muzej nam je Gabrijel poklonil klado, ročno izdolben polkrožni panj, ki ga je njegov oče pred kakimi 100 leti prinesel iz vasi Podgorje v Rožni dolini. Čevnico pa je sam poslikal pred približno 50 leti.

In že so začeli nekateri priganjati k odhodu. Čas je na takih izletih neusmiljen gospodar. Šofer je užgal motor, avto je zdrknil po gladki cesti. Mimo Blaškega jezera, kjer je bilo polno kopalcev, smo kmalu prispeli v Beljak. Tu smo ostali kaki dve uri. Še zadnje pivo, mali prigrizek, nato pa dalje proti domu. Pot se je strmo vzpenjala nad Ziljsko dolino ter plezala vedno više in više po nevarnih serpentinah do Podkorenskega sedla. Prehod preko meje, zadnji pogled na Koroško, ki se je že zgubljala v večernem somraku, potem pa z najlepšimi spomini domov.

ALI SE PREVAŽANJE ČEBEL ŠE SPLAČA?

IVAN ZUNKO

Pred prvo vojno so bili čebelarji v mestih in okolici mnogo redkejši, kakor so danes; med šolanimi ljudmi, zlasti uradniki, je bilo znatno manj čebelarjev, pač pa je bilo med njimi precej več učiteljev in duhovnikov. V tistih časih je imel med vedno tako ceno kakor surovo maslo. To sorazmerje se je pričelo krhati okrog leta 1922, ko je bilo v Sloveniji po neki neuradni in ne prav verodostojni statistiki 49.720 panjev čebel. Od tedaj je razlika med cenami surovega masla in medu stalno rastla vse do danes, ko stane kg surovega masla 600—800 din. A po čem je med sedaj, veste sami.

V Sloveniji imamo nekaj krajev s sicer ne preveč izdatno, vendar celoletno pašo. V nekaterih krajih Gorenjske, Dolenjske in Štajerske, posebno v severozahodnem delu, imajo tele paše: spomladansko reso kot prvo spomladansko pašo; hkrati s češnjo cvete borovnica, po bolj slabi paši na cvetočem sadnem drevju pa že zacvete travnik, čebelarji pa čakajo, da bi vmes prišla še smreka ali se pojavila listna mana. Pravega kostanja ti kraji nimajo, pač pa je potem še nekaj paše na otavi in ajdi. Seve, kake rekordne paše to niso, razen kadar pade mana, vendar je v teh krajih letni povpreček precej nad 5 kg na panj. Vsi ti kraji so v manjšini, leže više in so navadno zelo oddaljeni od glavnih prometnih žil.

Pri nas v ožji domovini pa čebelja paša le preobčutno in naglo pojema. Kjer je bilo cvetoče grmovje, rastejo danes nova naselja in tovarne, travniške površine se glede na spremenjeno sestavo živalske krme krčijo, na ravninskih gojenih travnikih ni videti skoraj nobene cvetlice več. Še leta 1955 je bilo na zadružnih njivah južno do postaje Čeminac (proga Osijek—B. Manastir), med pšenico toliko cvetoče repice, da smo nameravali po akaciji postaviti čebele na to repico. Pa pogledjte žita danes! Nobene grašice, nobene repice ali cvetlice ne boste videli med žitom na njivah socialističnega ali zadružnega sektorja. O ajdi ne bi rad zgubljal besed, saj vsi vemo, da po drugi vojni več ne medi. Rak napada pravi kostanj še bolj kakor ljudi. Pa tudi razni agrotehnični ukrepi, kakor škropljenje žit s herbicidi, zapraševanje rastlin s strupi, škropljenje sadnega drevja in vinogradov so za čebele vse prej kakor koristni. Ostane torej samo še prevoz v druge kraje, ker bi čebele doma zaradi vedno slabših razmer prej ali slej shirale. Kdor hoče danes z uspehom čebelariti, je tako rekoč primoran prevažati.

Prevažanje čebel v pašo ni novejša iznajdba. Že naši dedje so se ukvarjali s tem, četudi so bile tedaj pašne razmere doma mnogo boljše, kot so danes. Starejše od prevažanja je prenašanje čebel, ki nam ga je v letu 1959 Slovenski čebelar prav nazorno prikazal na svojem ovitku. Prenašali so čebele le v višje lege in nikdar obratno; navzdol domov so nosili polne in težke panje, ko je paša v hribih prenehala. Naš čebelarski muzej v Radovljici hrani nekoliko vrst priprav za prenašanje panjev.

S prevažanjem v paše so se začeli spori med prevaževalci in domačimi čebelarji, ki po malem ponekod trajajo še danes, so pa zgubili na svoji ostrini in širini, kar je pripisati večji strokovni izobrazbi in razgledanosti čebelarjev ter boljši disciplini v splošnem. S. Mihelič je v Slovenskem

čebelarju za leto 1940 v nekoliko nadaljevanjih priobčeval zanimive podatke iz zgodovine sporov v 18. in 19. stoletju med prevaževalci in domačimi čebelarji na ozemlju nekdanje Avstrije. Pozneje je prevozništvu pri nas precej popustilo. Pred prvo vojno so vozili večidel le v ajdo in na hojo, pa tudi med obema vojnama ni bilo mnogo drugače iz preprostega razloga, ker je bilo prevažanje na večje razdalje takrat nerentabilno. Medu včasih skoraj ni bilo mogoče vnovčiti; čebelarji so stalno tožili o nizkih cenah medu. Leta 1951 sta bila n. pr. cvetlični med in hojavec po 12 do 15 din za kg, ajdovec je bil pa še cenejši. O, pa tudi po 9 din so ponujali med z našega juga, medtem ko je bil sladkor po 13.50 din za kg. (Sl. čebelar, str. 191/1951.) Torej že takrat je med iz južnih krajev kvaril ceno boljšemu domačemu, kar se še danes dogaja. V Slov. čebelarju za leto 1921 najdemo prvi zapisek o prevozu čebel iz Slovenije v Srbijo pod naslovom Prvi slovenski čebelar v Srbiji. Utaboril se je nekje pri Beogradu. Prvi poizkus prevoza čebel s tovornim avtomobilom je napravil jeseni leta 1925 neki čebelar z Viča, ko je prepeljal 60 panjev izpod Krima v Mengeš na ajdo. (Slov. čebelar, stran 182/1925.)

Šele s 1. oktobrom 1925 je bila za vso nekdanjo Jugoslavijo izdana enotna tarifa za prevoz blaga po železnici. Do tedaj so imele bivše srbske svojo, bivše avstrijske železnice pa svojo tarifo. Ko je ljubljansko čebelarsko društvo zvedelo, da se pripravljajo nove tarife, je takoj poslalo vlogo Savezu jugoslovanskih pčelarskih društev v Beogradu s prošnjo za posredovanje, pa tudi slovenski poslanec Smodej je posredoval pri Ministrstvu za železnice — in tako so bile odobrene znižane tarife za prevoz čebel po železnici. Čebelarji so si pridobili na železnici še nekatere druge ugodnosti, ki veljajo v glavnem tudi danes. Tako n. pr. smejo iztovoriti čebele, ki bi se začele dušiti, na katerikoli postaji z več stranskimi tiri.

Kam pa vozijo naši prevaževalci? Spomladi v bližnje Prekmurje ali na Goriško na akacijo, vendar navadni smrtnik le stežka dobi dovoljenje za prevoz v te kraje, ker obe imenovani pokrajini med seboj zamenjujeta pasišča. Nekateri gredo na akacijo v Baranjo, drugi v Bačko, tretji v Mačvo ali še globlje v Srbijo. Na kaduljo vozijo v Istro in v določene dele Primorske. Nekateri so vozili v Vojvodino na čistec (bosiljak), na materino dušico v Liko in na žepek v Liko ali Primorje (Škrljevo), deloma v Dalmacijo okrog Knina, na rožmarin in sivko pa na otoke Hvar, Vis in Šolto. Na jesensko reso so selili čebele tudi v Liko (Gospič), na hojo v Gorski kotar in morda še kam. Najbrž sem kako pašo izpustil, vendar so navedene glavne paše, na katere danes prevažamo v Jugoslaviji. O, pa ne prevažamo samo Slovenci! Kadar se pojavi kje kaka res izdatna paša, so tam takoj čebelarji iz skoraj vseh naših republik, ki imajo dobre prometne zveze. Kako so naši čebelarji sprejeti na teh oddaljenih pasiščih, bo morda napisal kdo, ki ima bogatejše izkušnje; po mojih skromnih opazovanjih pa morem reči le: dobro, prav dobro.

Že v prejšnji Jugoslaviji je bila izdana banovinska uredba o prevozu čebel v pašo, ki je nekoliko izboljšana izšla v Slov. čebelarju, št. 6 za 1952 kot osnutek nove uredbe. Danes te uredbe skoraj nihče več ne upošteva in ker Zakon o čebelarstvu še ni izdan, nimamo praktično ničesar, na kar bi se ob morebitnih sporih ali nejasnostih mogli opirati. Zato je treba tem več

discipline in čebelarke morale, da se izognemu raznim nesoglasjem pri postavljanju panjev na pasiščih.

Zvezno ministrstvo je 16. junija 1950 izdalo vsem postajam naredbo, da morajo ugoditi čebelarjem, če ti žele prekinitev vožnje, kadar grozi nevarnost zadušitve čebel, in da lahko nadaljujejo pot naslednjo noč. S 1. januarjem 1952 se je tarifa za prevoz čebel občutno zvišala. Videti je bilo, da ne bo mogoče več prevažati, vendar se je tedaj tudi cena medu dvignila. Navzlic raznim ugodnostim pri prevozu čebel po železnici, pa stroški za prevoz vseeno niso bili majhni. Čebelar je moral imeti ves čas, dokler se ni vrnil domov, denarnico tako rekoč kar naprej odprto. V naslednjem bom postregel s podatki iz originalnih računov in tovornih listov prevoza na akacijo v Palič iz leta 1958. Odhod 17. maja, povratek 3. junija.

1. Dopisovanje pred pašo z »gazdo« K. na pasišču v P.	100 din
2. Kolki na veter, potrdilo o zdravst. stanju čebel	180 din
3. Povračilo stroškov za brzojavko »Dojdite odmah«	100 din
4. Prevoz čebel in zlozljivega čebelnjaka na postajo	1000 din
5. Tovorni list od L. do Paliča (507 km) za 47 AŽ-panjev, eno barako (čebelnjak) in točilo	7120 din
6. Dve železniški vozovnici 2. razreda L.—Palič	3012 din
7. Avtoprevoz Palič—pasišče (4 km)	1800 din
8. Nagrada šoferju 500 din, delavcu 200 din	700 din
9. Gazdi K. za stojišče za 47 panjev	1410 din
10. Traktor Palič—Subotica ob povratku	3000 din
11. Nagrada za nočno delo šoferju 1000 din, delavcem 400 din	1400 din
12. Medu razdano gazdi, upravnikom zadrug, šoferjem, šefom postaj in železničarjem 20 kg po 240 din	4800 din
13. Zvišani stroški prehrane za varuha čebel za 16 dni	1500 din
14. Dve železniški vozovnici 2. razreda Subotica—L. (500 km)	2884 din
15. Tovorni list za 47 panjev, barako, točilo in 300 kg medu za relacijo Subotica—L. (500 km)	9114 din
16. Prevoz čebel s postaje v čebelnjak	1000 din
17. Naknadni račun železnice za prevoz medu	3950 din
Skupaj	45050 din

Tu so zaračunani samo glavni stroški, marsikaj je izostalo, tako n. pr. nisem vzel v račun, da se je en soprevoznik vrnil domov in zopet prišel po čebele in da so z njim prišle še čebelarke pomagat točiti. Pa še nekaj pojasnil k posameznim postavkam:

K št. 5 in 15: S 1. avgustom 1958 se je prevoz čebel po železnici podražil za 50 %. Železnica panjev ne tehta, temveč ima naprej odrejeno težo in tarifo. Do tega datuma so računali, da tehta naseljeni AŽ-panj 20 kg. Ker pa prevažajo na našem jugu panje, podobne skrinjam, kakršne so imele naše babice za bališ, nadalje panje velikane in še druge, je železniška uprava odredila, da je treba od 1. avgusta 1958 dalje računati, da ima vsak panj 30 kg teže. Naša Zveza je takoj posredovala v Beogradu in predlagala, naj se teža določa po sistemih panjev, ker so položke in velikani mnogo

težji od AŽ. Železniška uprava je na to odgovorila, da se čebele nakladajo večinoma ponoči in na vseh mogočih postajah, ona pa ne more imeti na vseh postajah strokovnjaka, ki bi se razumel na sisteme panjev. Zato je nujno, da se računajo vsi sistemi panjev po enotni tarifi.

K št. 6 in 14: S 1. oktobrom 1958 je bila tudi tarifa za prevoz potnikov zvišana za 15 %. K št. 7 in 10: Traktorski in avtoprevozi stanejo danes po 1200 din na uro. Če vse to preračunamo na današnje cene in če upoštevamo še to, da je bil s 1. aprilom 1961 ukinjen 50 % popust, bi gornja vsota 43.050 din narastla približno na 68.000 din. Če računamo, da plačuje Medeks po končani paši cvetlični med po 340 din za kg, bi moral torej čebelar, ki ima okrog 50 panjev, natočiti do 200 kg medu samo za stroške prevoza. Nad tem se je treba zamisliti. K št. 17: Vsakogar svarim, naj ne prevažata medu s pasišča obenem s čebelami. Za čebele velja popušt, za med ne, zato nam je železnica naknadno poslala račun za brzovozni prevoz medu.

Sedaj pa nastane vprašanje, ali je čebelarjev trud s tem, kar je natočil več, kakor je »požrl« prevoz, plačan? Koliko je skrbi pri naročanju vagonov, iskanju avtoprevoza, ker se mudi, kolika je skrb za čebele, ko se ob povratku duše, ali če nastanejo okvare na vagonu in je treba čebele prekladati. Ali je ta trud res poplačan? Kaj pa, če ni bilo paše in smo prišli domov s suhimi čebelami, kar se le prerado zgodi! Ne, čebelarjevo delo ni nikdar plačano, pa če je še tako dobro točil. Morda je tudi to eden izmed vzrokov, da imamo v naši organizaciji tako malo mlajših ljudi. Ti so namreč glede na današnji čas navajeni, da morajo na uro ali dan zaslužiti toliko in toliko; če jim posel tega ne nese, ga preprosto opuste. O, koliko je že bilo čebelarjev, ki so mislili, da je čebelarstvo zlata jama, ko so pa videli, da ni, so čebelarstvo obesili na klin in se posvetili donosnejši dejavnosti. Poznam čebelarje, ki imajo sinove in zete, a ne morejo upati, da bo njihovo čebelarstvo po njihovi smrti obstalo. Morda nam bodo novi naraščaj vzgojile pionirske šolske zadrage, ki se ukvarjajo tudi s čebelarstvom. Samo tisti, ki so zares pravi čebelarji, ki goje to živalco z veseljem ne glede na dobiček, tisti ostanejo čebelarji skozi vse svoje življenje, vse druge odpihne prva slaba letina.

V Ljubljani obstoji Zavod za čebelarstvo, ki je bil osnovan na socialistični podlagi. Po besedah nekoga, ki soodloča, bo ta sčasoma postal velečebelarstvo v svetovnem merilu z deset in desettisoči panjev. Že danes ima to podjetje znatno število ameriških panjev, se pa še vedno širi. Kjerkoli bo kakšna paša, bodo stali ti panji, vsi drugi se bodo morali boriti za paše v težko dostopnih krajih. Toda, ko bo uvedeno družbeno knjigovodstvo in splošna družbena kontrola nad podjetji, si bo pač vsaka ustanova premislila investirati denar in tako nesigurno podjetje, kjer je uspeh odvisen od toliko činiteljev, ki niso pod našim vplivom. Zato smemo upati, da bo tudi ta zavod ostal v mejah, ki jih dovoljujejo naše pašne razmere.

Ravno zaradi prevoza so postali naši čebelarji pri oskrbovanju čebel vse bolj vestni, videč, da od zanemarjenih družin ni koristi in da je čas slučajne sreče pri čebelah mimo. Tudi je prevoznništvo prineslo AŽ-panju razne zboljšave, ki jih danes ima. Sem štejem prečne zaporice, zaporice za žrela, bukove držaje v čelni steni in vratcih, ventilacije in še kaj, medtem ko je ameriški panj, ki je pri nas že bil v rabi, pa je po uvedbi AŽ-panja

utonil v pozabo, a ga sedaj zopet uvajajo, po nedavni izjavi nekdanjega urednika Slovenskega čebelarja Avgusta Bukovca, ostal na las isti, kakor je bil pred 50 in več leti. Prvi oris zlozljivega prevoznega čebelnjaka zasledimo že v Slovenskem čebelarju za leta 1935. Danes imajo prevozniki res zelo dobre prevozne čebelnjake. Nikjer pa niso opisane kolibe oziroma dvostranski čebelnjaki, ki so za prevoznika zelo praktični. Tako ima n. pr. drž. posestvo Ponoviče po zamisli tamkajšnjega čebelarja dvostranski prevozni čebelnjak za 60 panjev. Med panji je prostora $4,20 \times 3$ m, torej dovolj za bivališče varuha na pasišču, za točilo, posodo za med in druge potrebščine. Na čelni strani nasproti vrat je okno z mizico.

Če so torej naši predniki prevažali v paše zaradi večjega pridelka medu, je to v novih razmerah tem bolj nujno, ker na stalnem mestu zaradi pomanjkanja paš ni mogoče z uspehom čebelariti. Kdor misli, da bi bilo vseeno, če bi za denar, ki ga izda za prevoz, kupil sladkor, se bridko moti. Sladkor je za čebele izhod v sili. Pa še nekaj je, kar nam narekuje prevoz. V krajih, kamor prevažamo, je zaradi samo ene izdatne paše v letu premalo domačih čebel, ali pa jih sploh ni. Če ne bi drugi pripeljali tja čebel, bi tam propadlo na tone medu, ki bi lahko sicer našemu delovnemu človeku služil kot živilo in sladilo. Ker pa se prevažanje, kot smo ugotovili, ne splača, bi pričakovali od naših oblasti, da bodo znova uvedle razne popuste bodisi na železnici ali pri nabavi krmilnega sladkorja, ki so jih postopoma ukinile. Sicer bo začelo število panjev v Jugoslaviji pospešeno padati, s tem pa tudi pridelek medu, voska in sadja.

MED SORODNIKI NAŠE ČEBELE

(Nadaljevanje in konec)

LEOPOLD ZOR

Mnogo popolnejšo obliko države od čmrljev imajo neželate čebele (podružina Meliponinae) iz tropskih krajev starega in novega sveta. Te čebele ne pikajo, zato pa tem močnejše ščipljejo, kar je še huje od pikanja naših čebel, posebno kadar množično branijo svoje gnezdo. V marsičem so primitivnejše od medonosnih čebel (podružina Apinae), ne poznajo nobene daljnosežne delitve dela in tudi ne višje skrbi za zarod. Za razliko od naših čebel oskrbe tako kot samotarke odložena jajčeca s cvetnim prahom in medom, zapro celice in se ne zmenijo več za zarod. Satje grade iz lastnega voska, pomešanega z zemljo, ilovico ali lesom. Mnoge vrste znajo že delati šesterokotne celice. Nekatere žive v zelo močnih kolonijah in se razmnožujejo podobno kot naše čebele z roji. Njihove delavke niso samo v rasti zaostale samice kot pri čmrljih, ampak so tudi nekoliko drugače grajene. Na nogah imajo nabiralne naprave za cvetni prah.

Po velikosti so neželate čebele zelo različne; ene so komaj 2 mm velike, torej prave pritlikavke, in njihovo satje povsem spominja na čmrljevo gnezdo; druge so močnejše in delajo pravilno enostransko satje iz voska, ki pa ni navpično, ampak postavljeno vodoravno s celicami, odprtimi navzgor.

Lončki za med so tudi trebušasti kot pri čmrljih in so pri mnogih tako veliki kot kokošja jajca.

Ko so odkrili in razvozlati govorico naših čebel (K. Frisch) so se raziskovalci znašli pred novim vprašanjem, kako je nastalo tako zamotano sporazumevanje in kakšno je pri drugih čebeljih vrstah. To čebeljo govorico sestavljajo posebni plesi po navpičnih stenah satja: kroženje in osmičenje oziroma vrtorepni ples (Schwänzeltanz), imenovan tako zato, ker plesalka na določeni poti potresa z zadkom. Z vrtorepnim plesom simbolično označi smer in razdaljo na novo odkritega pasišča. Za smer velja tole pravilo: vrtorepni ples navzgor pomeni, da je pasišče v smeri proti soncu; vrtorepni ples navzdol napove nasprotno smer; ples n. pr. 60° na levo od navpičnice pomeni, da je pasišče 60° na levo od smeri panj — sonce itd. Razdaljo pasišča od panja pa določajo z ritmom plesa.

Medtem ko so pri čmrljih zaman iskali sposobnost sporazumevanja, so pri onih malih neželatih čebelah, katerih gnezda so podobna čmrljevim, naleteli na sledove čebelje govorice. Ko te čebele odkrijejo dobro pašo, obvestijo o tem svoje tovarišice in jih seznanijo s ciljem, ki naj ga poiščejo. Vse to delajo na najpreprostejši način.

Po vrnitvi s paše teka nabiralke razburjeno po satju, suva brezdelne tovarišice in vzbudi tako njihovo pozornost. Potem ko so se 3 ali 4 čebele obrnile k njej, steče nenadoma s stresajočim se telescem pred njimi proti žrelu, tu pa se obrne, da bi na enak način zvabila novo spremstvo k izhodu. Alarmirane čebele si dobro »zapomnijo« cvetlični vonj nabiralke in po njem najdejo pasišče. Ne da bi vedele za smer in daljavo, iščejo brez načrta okoli, dokler jim kje ne udari v nos znani vonj, ki so jim ga posredovale nabiralke. Razumljivo je, da ima pri takem načinu iskanja le malokatera od njih uspeh.

Više razvite neželate čebele pa uporabljajo že uspešnejši način medsebojnega sporazumevanja. Če odkrijejo na kakem mestu daleč od svojega doma izdatno hrano, je že po eni uri tam toliko nabiralke, kot bi bile to medonosne čebele. Raziskovalci so domnevali, da bodo mogoče ravno pri neželatih čebelah naleteli na osnove čebelje govorice. Toda te čebele niso predniki medonosne čebele, ampak so stranska veja in imajo pač svoj lasten, popolnoma drugačen način sporazumevanja. Pri njih ni nobenega plesa, ki našim čebelam pove, v kateri smeri in kako daleč je paša.

Nabiralke alarmirajo svoje tovarišice z razburjenim tekanjem po satju in sunkovitim brenčanjem, da se podlaga tresе. Panjske čebele spoznajo, da je po nekaj treba iti, a še ne vedo kam. Zbirajo se v roju pred svojim domom. Odkriteljica hrane se spusti v bližini paše na tla in na svoji poti h gnezdu v razdalji dveh do treh metrov namaže z zelo vonjajočim izločkom močno razvitih čeljustnih žlez bilke, liste, kamenčke in podobno. Tako nastane vonjalna sled od gnezda do cilja, ki novinkam omogoči, da pridejo na pravo mesto. Toda s tem njeno delo še ni opravljeno. Vrže se v roj čakajočih čebel in ga vodi po začrtani poti do paše. Medtem ko gredo pri naših čebelah nabiralke posamič in samostojno do cilja, ki jim ga naznani ples, se odpravijo pri neželatih čebelah v skupinah in v spremstvu odkriteljice.

Pradomovina naše čebele (*Apis mellifica*) je južna Azija. Tam žive še tri druge istega rodu: to so indijska čebela (*A. indica*), velečebela (*A. dorsata*) in pritlikavka (*A. florea*). Čeprav so si zelo sorodne, niso na enaki stopnji družbene ureditve. Najvidnejša razlika je seveda v njihovi velikosti.

Indijsko čebelo gojijo tam iz istega vzroka kot pri nas našo. Je bolj nestanovitna in, če ji kaj ne prija, bodisi da je v okolici pičla paša ali da jo v njenem stanovanju nadlegujejo mravlje, se izseli in postavi kjerkoli, daleč proč v gozdu nov dom. Zaradi tega je indijski čebelar malo na slabšem kot evropejski; šestokrat se mora odpraviti v gozd, da si poišče v votlih deblih nadomestilo za svoje ubežnice. Sicer so indijske čebele po načinu življenja zelo podobne našim; tudi njihovi plesi so v bistvu enaki.

Velečebela prekaša po velikosti celo sršena. Ker je njen vbod prav tako nevaren, je človek ni udomačil. Zgradi si en sam sat, ta pa ima lahko premer enega metra in je vedno na prostem, bodisi pod štrlečim skalnim robom ali na kaki veji redkolistnega drevja. Ima še večje veselje do potovanja kot indijska čebela, toda satje zgradi vedno tako, da ima z njega prost pogled na nebo. Pleše tako kot naše čebele. Z ritmom plesa in z vrtorepnim tekom naznanja tovarišicam razdaljo in smer pasišča, zna označiti kakor naša na pokončnem satju »sončni kot«, toda to more le, če pri plesu vidi sonce ali modro nebo. Prav zaradi tega gradi na prostem. Da bi si pa sončni kot zapomnila in ga potem v temnem prostoru po spominu prenesla na vertikalno, tega pa ne zna.

Še primitivnejša, a zato nič manj zanimiva je pritlikavka. Je manjša kot hišna muha, na zadku opekastordeča in srebrnobelo pasasta. Tudi njeno gnezdo je en sam, za dlan velik sat, viseč na veji v redkem grmičevju, vedno pod prostim nebom. Zgornji del sata je nekoliko razširjen, prav na vrhu pa je vodoravna ploskev, plesišče nabiralk. Plešejo izključno na tej zgornji ploščadi, kjer vidijo sonce in modro nebo. Na stranskih vertikalnih satnih površinah ne znajo plesati; niso sposobne, da bi sončni kot prenesle na vertikalno kot velečebela in naša čebela. Smer k viru hrane pokažejo naravnost, ko se pri vrtorepnem teku na horizontalnem plesišču postavijo v takem kotu k soncu, kakršnega so se držale pri letu do cilja. Tako dela izjemoma tudi naša čebela. Najbrž je tako obnašanje najpreprostejše in najprvotnejše.

Po vsem tem, kar smo zvedeli o sorodnikih naše čebele, si lahko nekoliko predstavljamo, kako je prišla do svoje čudovite govornice. Prvi pomembnejši vzpon je bil opravljen, ko so iz razburjenega, nesmotrnega tekanja okrog po satju nastala usmerjena gibanja nabiralk, ki so se pripravljale na nov odhod in so se pri tem obrnile v smer paše kot ptič, ki pred odletom iztegne vrat v tisto smer, kamor želi. Kako pa so prišle do tega, da so v temnem panju sončni kot prenesle na vertikalno? Ali so se morda čebele nekega dne zbrale in se dogovorile: smer navzgor po satju = smer proti soncu itd? Izkušnja pri drugih žuželkah so to razvojno pot nekoliko osvetlila. To težko razumljivo prestavitev sončnega kota na vertikalno si seveda ne moremo razlagati kot domenek, ampak gre tukaj bolj za zelo razširjeno primarno lastnost živčnih središč. Nadaljnji veliki korak v razvoju čebelje govornice je bil v tem, da so plesalke svoj ples posredovale drugim, tako da so ga te razumele, s čimer je postala ta dejavnost biološko pomembna.

(Prosto po Frischu)

STARI ČEBELARSKI PISCI O ČEBELAH IN ČEBELARJENJU

IZ LATINSKINE PREVEDEL J. FASALEK

Plinij starejši je najplodovitejši rimski pisatelj. Rodil se je v vasi Comum v gornji Italiji, odkoder je že zgodaj prišel v Rim. Sprejela ga je neka odlična družina ter ga uvedla v vplivne kroge takratne družbe. Za Vespazijanove vlade (69—79) je kot uradnik in vojak prepotoval skoro vso širno rimsko državo. Udeležil se je dveh vojn v Germaniji, spoznal je Belgijo, južno Francijo, Španijo in Afriko. Mnogo se je naučil iz opazovanj, še več pa iz knjig. V celoti je ohranjeno njegovo delo *Naturalis historia* v 37 knjigah. V težko razumljivem in umetniško prirojenem jeziku podaja kot enciklopedist ogromno snovi, ki je sam ni temeljito predelal. Ko je 4. avgusta 79 n. e. začel bruhati vulkan Vezuv, se je preveč približal ognjeniku, katerega delovanje je hotel spoznati. Zadušil se je zaradi strupenih plinov, ki so uhajali iz ognjeniškega žrela. O čebelah, za katere se je izredno zanimal, govori v 11. in 21. knjigi. Po svojem svetovnem nazoru je bil pesimist, sodobnost pa je še bolj sovražil kot Columella. Idealno je bilo zanj le življenje daljne preteklosti, zato se prav nič ne čudimo njegovim udarcem po sodobnih razmerah; tem se ne izogne niti v poglavju o čebelarstvu.

Splošno o žuželkah

Obravnavati še moram bitja izredne lepote; mnogi trdijo o njih, da ne dihajo in da nimajo krvi. So pa zelo številna in različnih oblik; žive na zemlji in v zraku (neke vrste čebela ima n. pr. krila, mnoge pa so brez njih in brez nog) ter jih po pravici imenujemo žuželke zaradi zarez, ki dele njih telo bodisi na vratu, na prsih ali na trupu v odseke in jih združujejo le tanke cevke. Pri nekaterih pa ni zareze okrog in okrog, temveč je najti na trebuhu ali na hrbtu sklepe, ki so pritrjeni kot votla opeka. Narava ne pokaže nikjer drugod svoje umetniške moči v večji meri. Pri velikih bitjih ali vsaj pri večjih je imela lažje delo, ker ji je pomagala snov; koliko neizmerne popolnosti pa je pri teh neznatnih živalcah in koliko načrtnosti! Kako je mogla razmestiti narava toliko čutov na tako majhnem telesu, kot ga ima n. pr. mušica? So pa še druga, manjša bitja. Kam je spravila narava vid in vonj? Kje nastaja njen oster in razmeroma močan glas? Kakšna nežna krila ji je dala in kako dolge noge? Uredila je prazen trup kot trebuh, ki zahteva kri, in vzbudila v njej žejo po človeški krvi. S kolikšno izredno iznajdljivostjo jim je nadalje nabrusila orožje, s katerim prebodejo kožo, in kako je pri tem kot neprekosljiva umetnica spretno ravnala v dvojnem smislu, da je namreč to orožje majhno in ostro za vbadanje ter votlo za srkanje, čeprav ga skoraj ni mogoče videti. Saj je dala narava lesnemu črvu zobe, s katerimi pregrize les, ter mu hkrati pripravila hrano iz njega. Občudujemo slone, ki nosijo na hrbtih cele stolpe, bika z močnimi tilniki in kljubujočo drznostjo, roparske tigre in leve z grivami, a vendar

ni narava nikjer bolj popolna kot ravno pri najmanjših bitjih. Zaradi tega prosim bralca, ki pač mnogo teh živali podcenjuje, naj nevoljen ne odloži še mojega dela, saj ne more biti pri opazovanju narave prav nič odveč. Mnogi so trdili, da žuželke ne dihaajo, opirajoč se na zgolj teoretična razmišljanja, češ da med drobovjem nimajo vzdušnic. Zato žive kot sadeži na drevesu; med dihanjem in rastjo pa je ogromna razlika. V skladu s tem baje tudi krvi nimajo. Ta naj bi manjkala vsem živalim, ki so brez srca in jeter. Prav tako ne bi mogla dihati bitja, ki nimajo pljuč. Iz te trditve izvirajo številna druga vprašanja. Nekateri raziskovalci trdijo, da so žuželke brez glasu, to pa kljub glasnemu brenčanju čebele, cvrčanju škržatov in drugih bitij, o katerih bom govoril na ustreznem mestu. Medtem ko sem opazoval naravo, me je ta naučila, naj ne verjamem o njej ničesar, kar ni preverjeno. Ne najdem vzroka, zakaj bi ne mogle te živali dihati in živeti brez drobovja. Saj smo podoben pojav že obravnavali pri morskih živalih, čeprav ovira njih dihanje gosta in globoka voda. Kdo bi mogel brez dokaza verjeti, da živali letajo in ne morejo dihati, čeprav žive prav v zraku, da imajo občutek za hrano, skrbe za razmnoževanje, za svoje delo ter celo za bodočnost. Čeprav nimajo organov, s katerimi bi prodirale v obdajajoči jih svet, vendar slišijo, vonjajo, imajo okus ter še izredne darove narave, kot n. pr. smisel za umetnost, spretnost in razum. Priznam, da nimajo krvi ali vsaj take ne kot vse kopne živali in tudi ne enake. Kot opravlja črna tekočina pri sipi in znani barvni sok pri škrlatni školjki v morju nalogo krvi, prav tako imajo tudi žuželke neko življenjsko snov, ki je verjetno njih kri.

Sicer pa lahko obdrži vsak svoje mnenje; saj nameravam opisovati le dognana dejstva in ni moj namen, da bi raziskoval negotove vzroke.

Kolikor je mogoče ugotoviti, žuželke po vsej verjetnosti nimajo kit, kosti in koščic, ne hrustanca, ne masti in ne mesa, pa tudi zlomljivega sklepa ne kot mnoge morske živali in ne kože, ki bi ji lahko dali tako ime, pač pa imajo telesni oklep, ki je vmes med vsemi temi stvarmi, je suh ter na zadnjem delu telesa mehkejši, na ostalih delih pa prej prožen kot trd. Take so njih sestavine in kaj drugega na njih ne najdeš. Le redke imajo v notranjosti zvito drobovje. Ako jih raztrgaš, pokažejo izredno trdoživost, poedini deli pa se še dalje premikajo, kajti njih življenjski princip — naj bo kakršenkoli — ne tiči v poedinih delih, temveč v vsem telesu, predvsem pa v glavi, ki se sama ne giblje, temveč le, če jo odtrgaš obenem s prsmi. Nobena druga vrsta nima več nog; čim več jih ima poedina zvrst, tem dlje živi, če jo raztrgaš. To najlepše opaziš pri stonogah. Žuželke imajo oči, razen tega še tip in okus, nekatere vonj, le redke pa sluh.

Čebela — najplemenitejša žuželka

Med vsemi žuželkami gre čebelam prvo mesto in po pravici zaslužijo posebno pažnjo, ker žive edine te vrste za človeka. Nabirajo med, to izredno sladko, okusno in zdravilno snov, grade satje ter pripravljajo vosek, ki je uporaben za tisoče praktičnih stvari, so zmožne naporov, ustvarjajo različna

dela, imajo neke vrste državo, posvetovanja in voditelja, razen tega pa še navade, ki zaslužijo največje občudovanje, čeprav niso udomačene in ne več divje. Narava je tako mogočna, da je iz tako rekoč neznatne sence ustvarila bitje, ki mu ni primere. Katero mišičje lahko primerjaš s tolikšno delavnostjo in vnemo? Pri moji veri, ali so sploh možje, ki jih lahko po razumu primerjaš s čebelami? Tem gre prvo mesto že zato, ker poznajo samo koristi skupnosti. Nočem načeti vprašanja, ali imajo morda celo dušo; drži, da imajo kri, vendar je treba pomisliti, kako malo je je v tako majhnih živalcah. S tem v skladu pa lahko presodiš njih sposobnosti.

Delo čebel

Čez zimo se žuželke poskrijejo. Odkod bi sicer vzele moč ter prenašale mraz, sneg in severni veter? Vendar čebele ne spe preveč dolgo.

Spravljene v naših koših se kmalu ogrejejo. Kar se čebel tiče, so se razmere s spremembo časa in kraja spremenile, ali pa so prejšnji opazovalci v zmoti. Ni jih videti od zahoda Velikega voza in ostanejo skrite še preko njegovega vzhoda. Torej ne samo do začetka pomladi, kot so nekateri trdili; v Italiji namreč nihče ne misli na čebele, dokler ne cvete fižol. Nato izletavajo na svoje naporno delo. Če le dovoljuje vreme, ne prelenarijo niti enega dneva. Najprej zgrade satje, to se pravi, izdelajo si bivališče in celice; pozneje poskrbe še za zalego in med. Vosek dobe s cvetov, zadelavino (melligo) pa iz solz takih dreves, ki izločajo lim, iz soka vrbe, bresta, trstikovca, iz gumija in smole. S temi snovmi namažejo panj na notranji strani kot z beležem ter še z drugimi grenkimi sokovi v obrambo pred poželjivostjo sovražnih živali. Z istimi snovmi zamašijo še preširoke vhode. Prvo plast imenujejo strokovnjaki »komosis«, drugo »pisokeron«, tretjo »propolis«. Poslednjo snov uporabljajo za pripravo raznovrstnih zdravil. Prva plast je torej komosis, ki ima grenak okus; njej sledi pisokeron, ki je mehkejši od voska in prav primeren za mašenje. Iz mehkejšega gumija na trtah in topolih izvira propolis, ki je že gostejša snov, ker ji je primešan cvetni prah; vendar še to ni vosek, temveč le snov za pritrjevanje satja. Z njo zadelajo vse odprtine, ki lahko propuščajo mraz ali sicer kako drugače škodljivo vplivajo. Je pa zelo ostrega vonja in prav pogosto jo uporabljajo kot galbanum.

Razen tega nabirajo še eritako, ki jo mnogi imenujejo sandarako, drugi pa zopet kerintum. Ta je morda za čebele tudi hrana, ker jo često najdeš v praznih delih satja. Nastaja iz spomladanske rose in je podobna sokovom, ki jih izločajo nekatera drevesa. Manj dobe te snovi na figovih drevesih. Ko piha jug, je črne barve; boljša in rdeče barve je, če piha sever. Največ je dobe na mandljevcih. Menekrates pravi, da je to cvetni prah, vendar ne trdi tega razen njega nihče drugi.

Čebele dobivajo vosek na cvetovih raznih dreves in rastlin. Ne dobijo pa ga na kislici in košeničici. Po krivici trdijo nekateri, da ga ne nabirajo na spartonu, saj ima med s pasišč Španije, ki so porasla z njim, okus po tem zelišču. Prav tako menimo, da ni prav, ker trdijo isto tudi o oljki. Splošno

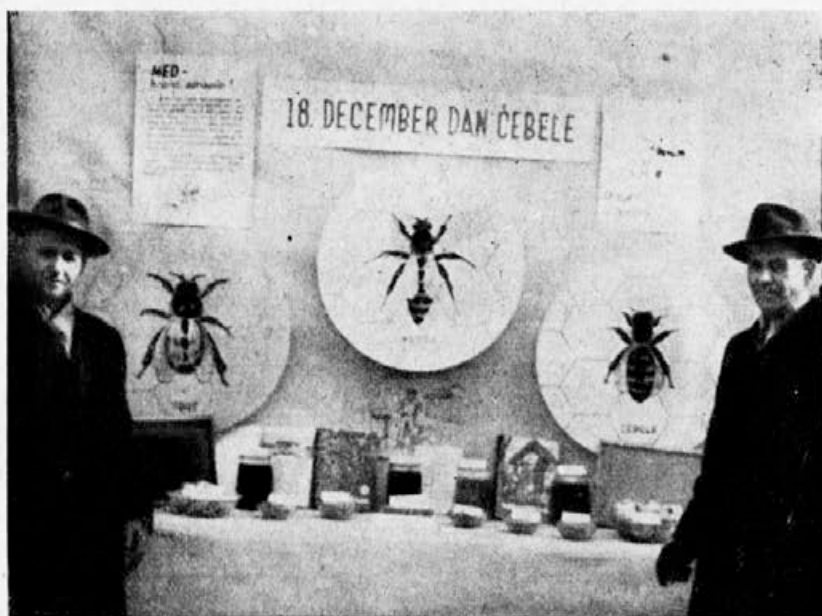
je namreč znano, da je ob bogati olivni žetvi največ rojev. Čebele sadežem ne škodujejo. Na zvene le cvetlice ne sedajo in tudi nikoli ne na mrličje. Med nabirajo v razdalji šestdesetih korakov. Ko v bližini ni več paše, razpošljejo poizvedovalce, ki si ogledajo oddaljenejša pasišča. Če jih pri izletu preseneti noč, prenoče na prostem. Vležejo se na hrbet, da bi si zavarovale krila pred roso.

Prav nič se ni treba čuditi, da se ni Aristomahos iz mesta Soloi, ves prevzet z ljubeznijo do čebel, 58 let ukvarjal z nobeno drugo rečjo kot s čebelarstvom; Filiskos z otoka Tasosa je čebelaril v samoti in dali so mu zaradi tega vzdevek divjak; oba sta pisala o čebelah.

Delo je v panju porazdeljeno takole: Ob žrelu stoji straža kot pred vojaškim taborom; zjutraj je vse mirno, dokler ena čebela s trikratnim ali štirikratnim brenčanjem ne da kot z rogom znamenja za vstajanje. Nato izlete, če pričakujejo lep dan, vse hkrati. Veter in dež slutijo namreč naprej, a ko ga zaslutijo, ostanejo v panju; zato lahko po tej nedelavnosti pri ugodnem vremenu napovedujemo vreme. Ko gre družina na delo, prinašajo nekatere čebele na nogah cvetnih prah, druge vodo, to pa v ustih, le poedine kapljice tudi na kosmatem telescu. Mladice gredo na delo in nabirajo že prej omenjene stvari, starejše čebele pa so zaposlene v panju. Ko nabirajo cvetni prah, oblože z njim zadnje noge, ki so zategadelj hrapave. Nato odlete domov, vse obložene in z zleknjenimi hrbti. Sprejmejo jih po tri ali štiri panjske čebele in jim odvzamejo breme. V panju je namreč delo porazdeljeno. Ene grade, druge čistijo, tretje donšajo material, nadaljnje pa zopet pripravljajo iz prinesenih snovi hrano. Ne jedo nikoli posamič, da nista delo in hrana neenakomerno porazdeljeni in da ni motenj pri uporabi časa. Satje začno graditi na stropih panjev. Voščeno tkanino potegnejo tako rekoč z vrha tkalnih statev navzdol; ob vsakem satu pa puste dve poti, da gredo lahko po eni ven, po drugi pa se vračajo. Satje, pritrjeno na vrhu in deloma tudi na straneh, visi in nekako plava v zraku. Na spodnji strani se panjev ne dotika. Je podolgovato ali okroglo, kot pač zahteva panj; včasih najdeš tudi oba načina, ko imata dva roja, združena v družino, različne načine gradenj. Viseče satje podpro s stebri na dnu, med njimi pa puste obokane prostore, da imajo čebele prost dostop do celic. Približno tri vrste celic puste na začetku prazne, zadnje vrste pa najbolj napolnijo z medom. Zato odvzamejo čebelarji sate na zadnji strani panja. Nabiralke opazijo ugoden veter. Med nevihto obdrže ravnotežje v zraku s kamenčkom, ki ga pobero na tleh. Mnogi trdijo, da si ga nalože na ramena. Ko piha nasproten veter, letajo tik ob zemlji ter se izogibajo grmov. Zares je nekaj čudovitega, s kolikšno pridnostjo se posvečajo delu. Grajajo lenobo tistih, ki se obotavljajo, in celo s smrtjo kaznujejo. S čudovito ljubeznijo do čistoče pospravijo vso nesnago, tako da je v panju nikjer ne najdeš. Ob deževnih dnevih, ko delo počiva, odstranjujejo izločke delavk v panjih; odlagajo vse na eno mesto, da bi se jim ne bilo treba preveč oddaljiti od delovnega mesta. Ko se bliža večer, brenčanje v panju polagoma pojenjuje, dokler se ne oglasi stražarica z enakim brenčanjem, s kakršnim jih je zbudila, kot če bi zapovedovala mir, kakor se to dagaja v vojaškem taborišču. Nato vse takoj utihnejo.

Najprej zgrade prebivališče za družino, nato za matice. Če pričakujejo dober donos, postavijo še šotore za trote. Te celice so najmanjše, vendar so troti večji kot čebele. Videti so, kot bi bili nepopolne čebele; nimajo žela, življenje pa so jim dala že trudna in izrabljena bitja. Vsekakor so troti neke vrste zapoznelo potomstvo, ki opravlja suženjsko delo za čebele. Zato jim le-te ukazujejo, jih priganjajo k delu ter kaznujejo njih lenobo brez vsakega usmiljenja. Vendar jim troti ne pomagajo le pri delu, temveč tudi pri negi zalege, ker proizvajajo množično toploto. Čim večje je število trotov, tem več je tudi rojev. Ko začne med zoreti, trote napode; mnoge čebele se vržejo besno nanje in jih pobijejo. Sicer pa opaziš to čebeljo vrsto le spomladi. Ako odtrgaš trotu krilo in ga vržeš v panj, izpuli še sam krila vsem drugim. Za svoje bodoče voditelje grade čebele matičnike na spodnji strani satov. Ti so precej veliki in vredni, da si jih ogledaš; stoje sami zase in so nagnjeni malo navzven kot majhna bula. Če jih stisneš, matic ne bo. Vse druge celice so šesterooglate, vendar jih ne izdelujejo ob vsakem času, temveč samo tedaj, ko so dnevi lepi. V enem ali največ v dveh dneh napolnijo celice z medom.

(Dalje prihodnjič)

Mednarodni čebelarški teden bo letos od 19. do 26. novembra. V okviru danih možnosti ga bodo naše družine in društva proslavile s primernimi predavanji in razstavami. Pri nekaterih čebelarških družinah so postale te proslave že nekaka tradicija. Čebelarska družina Pobrežje pri Mariboru je lani na dan 18. decembra lepo uredila izložbeno okno in z razstavljenimi predmeti prikazala pomen čebel za naše narodno gospodarstvo

Razvoj čebelarstva v družbenem sektorju od 1961. do 1965. leta. Po predlogu programa perspektivnega razvoja LR Slovenije se bo družbeno čebelarstvo v omenjenem razdobju razvilo od 5000 panjev v letu 1959 na 20.000 panjev v letu 1965, in sicer v obliki specializiranih čebelarških obratov ter na kmetijskih posestvih sadjarskega značaja.

V zvezi z nadaljnjim razvojem družbenega čebelarstva bo treba že v tem obdobju organizirati take drevesne plantaže, ki bodo zagotovile stalno čebeljo pašo.

V družbenem sektorju pričakujejo medenega pridelka okoli 300 ton, v zasebnem sektorju pa okoli 650 ton. Približno polovica pridelanega medu in vzrejene matice so namenjene za izvoz, medtem ko je vsa količina pridelanega cvetnega prahu (obnožina) in mlečka potrebna domači zdravilski in farmacevtski industriji.

K temu predlogu programa pripomnimo tole: po gornji kalkulaciji bi v družbenem sektorju pridelali letno 15 kg medu na panj, v zasebnem sektorju pa samo 8 kg, če vzamemo za podlago 80.107 panjev, kolikor so jih našli v Sloveniji leta 1955 (67.240 s premičnim satjem in 12.869 z nepremičnim).

Po mojem mnenju je račun o količini medenega pridelka nestvaren in pristranski. Povprečni pridelek po 15 kg na panj je previsoko vzet, saj so dolgoletna opazovanja pokazala, da naberejo čebele v Sloveniji povprečno le po 6 kg na panj. Tudi ne drži, da bi čebelarji v zasebnem sektorju pridelali na leto polovico manj kakor v družbenem. Setstavljačev programa razvoja je s prozornim namenom navedel mnogo večji donos na panj v družbenem sektorju kakor v zasebnem: večji donos naj pokaže prednost panjev ameriškega sestava, polovico manjši donos pa nesodobnost AZ-panja, ki prevladuje v zasebnem sektorju. Dejansko pa bodo prinesli več tisti panji, ki bodo imeli boljšo pašo in ki bodo bolje oskrbovani. Vse to pa ni privilegij niti družbenega, niti zasebnega sektorja.

Prezreti ne smemo, da je družbeni čebelarški sektor šele v razvoju. Preteklo bo še precej let, preden bo mogoče izreči zanesljivo sodbo o njegovi donosnosti. Od srca mu želimo, da bi dosegel tiste uspehe, ki jih predvideva, saj bo to tudi v veliko korist našim sadjarskim plantažam, ki so od leta do leta obsežnejše.

Zanima nas tudi, katero pot bo ubral družbeni sektor pri pomnoževanju panjev od 5000 do 20.000. Dve poti sta mu na izbiro: množenje z naravnimi in narajenimi roji ali pa nakupovanje panjev od zasebnih čebelarjev, kot je bilo doslej predvsem v navadi. Če bodo z nakupi nadaljevali, se bo število panjev zasebnega sektorja zmanjšalo za toliko panjev, kolikor jih bo državni sektor iz tega vira prevzel, ne bo se pa zaradi tega zvišalo skupno število panjev naše republike.

Hvale vredno pa je, da bo družbeni sektor v tej petletki poskrbel za zboljšanje čebelje paše. Posebno nas zanima, kje bodo tiste drevesne plantaže, ki bodo zagotovile stalno čebeljo pašo, in katere vrste dreves bodo prišle v ta namen v poštev. Ze desetletja govorimo in pišemo, da je treba čebeljo pašo zboljšati. Zasebni čebelarški sektor tega ni zmožgal. Za resnično zboljšanje paše so potrebna velika denarna sredstva, teh pa čebelarjem primanjkuje. Društveni sektor je glede tega v neprimerno boljšem položaju. Zato nas bo veselilo, če se bo tega problema v resnici lotil in ne bodo taki načrti ostali zgolj na papirju.

A. B.

Prizori boja žensk za moške hlače so bili na panjskih končnicah precej pogosto naslikani. O takih končnicah je dr. Boris Orel napisal obširno razpravo in jo je objavil v Slovenskem etnografu XIII.-1960 (str. 143—168). V tej razpravi izčrpno obravnava vse znane inačice takih končnic. Popisuje jih nič manj kakor enaindvajset.

Pisec pravi: »To bi bili v zmoti, če bi imeli motiv boja za hlače zgolj za našo posebnost v ljudski umetnosti ali celo

kot snov, ki je samostojno nastala na našem ozemlju. Boj za hlače je v Evropi precej star motiv, saj ga že več stoletji poznajo v številnih upodobitvah razni evropski narodi.«

Opisane končnice je dr. Orel razdelil v dve skupini. V prvo je uvrstil tiste, ki kažejo boj žensk za moške hlače, bodisi v navzočnosti moškega ali brez njega. Poseben tip predstavljajo končnice, na katerih se ženske v vodi tepo za moške hlače; te drži fant-ribič na palici, kakor bi nanje lovil ženske. Ta skupina je najbolj številna.

V drugo skupino sta uvrščeni dve končnici. Na eni vidimo ženske, ki v kotlu kuhajo irhaste hlače in pokušajo irhovo juho, na drugi pa dve ženski kadita »tobak«, napravljen iz irhastih hlač.

Strinjamo se s piscem, da motiv boja za moške hlače ni slovenska posebnost, res pa je, da so taki »boji« bili in še bodo tudi pri nas na dnevnem redu. Zato se ni čuditi, če so naši šegavi čebelarji prav radi videli, da je ta ali oni čebelar, ki je moral zaradi čebel od svoje žene marsikako grenko snesti, nalašč okrasil ta ali oni panj s končnico, ki je kazala boj za hlače. S tem se je maščeval za vse ženske očitke zaradi čebel.

V dokaz, da je eksistirala končnica z izrazito slovensko motiviko, naj povem, kaj mi je o njej pravil rajnik ljubljanski čebelar Peter Pavlin, ki je bil doma na Pribrezju na Gorenjskem. Tam je imel neki čebelar panj s končnico, na kateri je bila naslikana ženska, ki ima na vrtu na vrvici obešenih več irhastih hlač rajnega moža. Reva stoji ob hlačah in milo joče po tem, kar je bilo nekoč v njih. To končnico je neki hudomušni ljudski umetnik naslikal po resničnem dogodku.

Dr. Orlovo razpravo prav toplo priporočamo vsem čebelarjem — ljubiteljem ljudske umetnosti.

A. B.

Kako sem prodal med po 1000 Lir kg.
Med okupacijo leta 1944 mi je pripeljal čebelar J. S. iz okolice Grosupljega (sedaj nekje v Ameriki) kanto medu s prošnjo, naj ga mu skušam prodati. Ko sva kanto postavila v čebelnjak, sem vprašal za ceno. »Izpod 1200 Lir kilogram ga ne dam.« mi je čebelar odvrnil.

Mislil sem, da se šali, naposled pa me je le prepričal, da misli resno.

Čebelarju sem nato povedal, da po taki ceni ne bom medu razpečaval in da naj ga kar odpelje. Končno sva se domenila, da naj ostane začasno pri meni, ker ga bo lastnik skušal sam kje drugje prodati.

Prihodnji dan mi je čebelar po bratu sporočil, da med lahko prodam po 1000 Lir kilogram. Tudi po tej ceni ga nisem hotel prodajati, saj nisem bil verižnik.

Čez nekoliko dni se je v mojem čebelnjaku zbralo več prijateljev, da bi premlevali dogodke na bojiščih. Ob slovesu sem jim v šali omenil, da imam naprodaj med po izredno nizki ceni. Vsak bi ga bil rad kupil, toda, ko sem jim nazadnje povedal pravo ceno, ni bilo zgražanju nad pretirano ceno ne konca ne kraja. Seveda medu nihče ni hotel kupiti.

Prihodnji dan pa je eden izmed omenjenih prijateljev navzlic visoki ceni prišel po 10 kg medu. Sedaj sem bil jaz tisti, ki sem bil prepričan, da gre za šalo, toda kanta v prijateljevih rokah, je kazala, da gre za res, in tako je tudi bilo.

Ta kupec je na med opozoril še svoje znance; v nekoliko dneh je bil ves prodan. Čebelarju sem potem naštel na mizo čistih 42.000 Lir za 42 kg medu.

Kasneje sem izračunal, da bi za dve kanti medu po tej ceni dobil čedno hišo v vrednosti 300.000 din, ki bi jo bil na dolg kupil pred izbruhom vojne.

A. B.

Melbrosin, preparat iz obnožine in matičnega mlečka, je začel proizvajati zavod za čebelarstvo v Kalniku (Melbro Coop.). Propagando zanj so začeli delati pred nekoliko meseci. V inseratih omenjajo, da je ta proizvod »garantirano znanstveno stabiliziran«. Kako si naj laik to razlaga? Ali je krepična oziroma zdravilna vrednost preparata znanstveno utrjena? V čem obstoji njegova vrednost?

Melbrosin ni proizvod iz najnovejšega časa. V tujini ga poznajo že več let. Nedavno sem v nekem starem časopisu iz leta 1958 našel inserat Bellapharmacije na Dunaju IX/70, ki opozarja bralce na ta preparat in omenja, da je naprodaj v vseh lekarnah in drogerijah.

Pa še nekaj! Z matičnim mlečkom je tudi mogoče pomladiti ovelo kožo na obrazu. V ta namen razpečeva neka ljubljanska frizerka pomado, ki je v njej mleček. Pomada je zelo draga; razpečevalka trdi, da zato, ker je švicarski proizvod.

Saj smo čebelarji že davno vedeli, da so čebele velike dobrotnice človeštva...

A. B.

Čistimo čebelarsko govorico! Za zimski paž v notranjosti AZ-panjev uporabljamo iz slame pletene blazine, ki jim pravimo **slamnice**. Po Pleteršniku pa pomeni ta beseda s slamo napolnjeno vrečo, kakršno uporabljajo ljudje za posteljo, n. pr. v vojašnicah. Ta napačni izraz je zašel tudi v Sodobno čebelarstvo, ker je v rabi med čebelarji, kar pomnim.

Pravilen izraz za slamnato blazino za paženje panja je po Pleteršniku **slamovka**. To besedo so uvedli tudi v vrtnarsko besedišče za tisto slamnato odevjo, ki z njo vrtnarji odevajo zaprte grede.

A. B.

Kaj nam bo prinesla bodočnost? Koliko tarnajo čebelarji, kadar pridelajo nekoliko več medu, češ da ni kam z njim, da nima nobene cene, da se ne bo več splačalo čebelariti itd. Vendar kaže, da se bo obrnilo na bolje. Čebelarili bomo na popolnoma nov način. Sedanje nerentabilne AZ-panje bomo nadomestili z amerškimi in nastavili najmanj deset medišč. Naše čebelarstvo se bo spremenilo v podjetje za pridelavo matičnega mlečka in cvetnega prahu. Ta dva čebelja proizvoda je danes lahko prodati in imata tudi primerno ceno.

Vsak čebelar bo lahko pridelal letno na tone matičnega mlečka in na vagone cvetnega prahu. Hojo in smreko bomo prisilili, da bosta nudili ne samo mano, temveč tudi cvetni prah. Novi panji bodo tako urejeni, da bo plodišče za razvoj čebel, medišča pa kot shrambe za cvetni prah. Tu bodo posebne posode, v katere bodo čebele odlagale cvetni prah, in čebelar bo samo pobiral polne ter nastavljal prazne. Tudi za matični mleček bodo posebne posode, da ne bo treba čebelarju rezati matičnikov in stiskati mlečka iz njih.

Obeta se nam res nebeško čebelarjenje. Le škoda, da sem pri sedanjem

načinu postal že siv in ne bom več mogel slediti razvoju. Kar se Janezek nauči, to tudi Janez dela do smrti.

Marsikdo bo rekel, da je vse to samo fantazija, a ni. Koliko je bilo fantazije nekoč v J. Vernejevih romanih, pa se je marsikaj izpolnilo, kar se je zdelo tedaj neverjetno. V atomski dobi je vse mogoče in tako gremo tudi v čebelarstvu novim iznajdbam nasproti.

Virmašan

Stoodstotni večji donos medu je dosegel neki čebelar iz Radeč pri Zidanem mostu v panjih svojega izuma. Tako se je pohvalil v SČ. Kakor smo pozneje brali, pa domača čebelarska družina resničnosti te pozornost vzbujajoče vesti ni potrdila.

Mené je hudo zanimalo, kakšen je panj, ki tako zelo vpliva na višino donosa. »Nemara je pa le kaj na stvari, sem si mislil in že sem se odločil, da vzamem palico v roke ter jo kakor Pavliha mahnem tja, kjer novi panji — recimo jim stoodstotarji — delajo čudeže.

Ves v strahu sem bil, da me gospodar ne bi zalotil pri ogledovanju panjev in me potem proglasil za voluna čebelarske stroke. Na srečo me nihče ni opazil.

In kaj sem videl? AZ-panj z nekoliko manjšimi satniki ter z žrelom zgoraj. To je dolgo okoli 30 cm, visoko kake 4 cm in tako nameščeno, da imajo čebele vhod naravnost v medišče. Na teh spremembah AZ-panja naj bi slonela skrivnost večjega donosa?

V čebelnjak nisem mogel, da bi si ogledal novi panj še od znotraj. Moral sem oditi, ker sem se bal, da mi ne bi kak podjeten pes strgal hlač, edinih, ki jih še premorem. (Vse druge so mi ljube čebelice že davno slekle...)

Meni se zdi novi panj na vso moč imeniten. Čudim se, da ga izumitelj ni dal patentirati. Slovenski čebelarji bi se potem lahko ponašali s svojim novatorjem. Sem pa takega mnenja, da so tisti radeški čebelarji, ki ne vidijo v tem panju ničesar novega in pomembnega, sami nevoščljivci. Saj ne privoščijo izumitelju niti tiste mrvice veselja in zasluzene slave, ki bi je bil po vsej pravici prav gotovo deležen, če bi novi panj...

Lep pozdrav na vse strani!

Stric Matič

POROČILO

o X. rednem občnem zboru ZČDS

(Nadaljevanje)

Za tajnikom je poročal urednik Vlado Rojce o stanju Slovenskega čebelarja in knjižnice.

Slovenski čebelar je izhajal lansko leto redno vsak mesec izmenoma na 16 in 32 straneh. Prvotna naklada je bila 5000, v avgustu pa smo prešli na 4600 izvodov, ker je po kartoteki, ki je bila šele tedaj kolikor toliko urejena, število članstva nekoliko padlo. Vse pa tako kaže, da smo naklado preveč utesnili, kajti kasneje pristopajočim članom nismo več mogli postreči s popolnimi letniki. Manjkajo 1., 7., 8. in 9. številka. Že večkrat smo se obrnili na člane z oglasom, da bi nam odprodali manjkajoče številke, toda nanj ni bilo do sedaj odziva. Tako nimamo niti enega kompletnega letnika iz leta 1960.

Letos smo pričeli zopet z naklado 5000 izvodov, zadnjo, to je 4. številko pa smo tiskali v 4800 izvodih. Iz tega je razvidno, da se je število članov kljub povišani članarini dvignilo.

Vsi stroški za izdajo lista so dosegli lani vsoto 3.130.280 din. V tem znesku pa je všteta tudi režija, kot n. pr. najemina, razsvetljava, kurjava itd. Sam tisk nas je stal 1.869.880 din, klišeji 115.990 dinarjev, ekspedit in poštnina 279.298 din, honorarji pa 376.095 din. Če primerjamo te številke, lahko ugotovimo, da so bili sodelavci, to se pravi, tisti, ki so list s svojimi prispevki vzdrževali, najslabše plačani.

Na račun članarine smo prejeli lani 2.957.470 din, za prodane starejše letnike in oglase 158.265 din, skupaj 3.095.735 din. Če odštejemo dohodke od stroškov, ostane primanjkljaj 34.545 din. Pripomniti moram, da zaostankov iz lanskega leta ni in je treba potemtakem računati domala s celotno zgornjo izgubo.

Ceprav je članska kartoteka sedaj v popolnem redu, prihajajo še vedno pritožbe, da ta ali oni ne prejema lista v redu. Kriva pa temu ni uprava, ampak

največkrat tisti, ki sestavljajo članske sezname. Opozarjamo še enkrat, da morajo biti vsa imena v seznamih čim bolj čitljivo napisana, pri vsakem imenu pa naj bo navedena tudi pošta, ki list dostavlja. Če bi kdo kake številke ne prejel pravočasno, naj takoj zahteva od uprave nadomestilo. Urgence upošteva mo do izida naslednje številke.

Lani je sodelovalo pri Slovenskem čebelarju 35 piscev. Člankov je bilo objavljenih 56, večinoma s strokovno vsebino, le nekaj je bilo zabavnih. Z njimi so bili bralci na splošno zadovoljni. Samo posamezniki so se pritoževali čez nekatere članke, češ da niso za preproste čebelarje. Poudariti je treba, da list ni namenjen zgolj preprostim čebelarjem, temveč prav tako naobraženim bralcem, ki se zanimajo za čebele. Sicer pa kakih visokih znanstvenih razprav Slovenski čebelar sploh nikdar ni objavljaj. Zakaj ne? Ker pač nimamo znanstvenega zavoda za raziskovanje čebel, niti ne ljudi, ki bi jih napisali. Vsi članki so bili vedno zgolj poučni in informativni, čeprav so zahtevali včasih od bralca nekoliko več poglobitve v snov in strokovne usposobljenosti. Prav taki članki pa dvigajo strokovno raven naših čebelarjev, kar je ena izmed najvažnejših nalog našega lista. Po drugi strani je seveda list tudi glasilo naše organizacije. Mislim, da je bil glede tega kolikor toliko na svojem mestu, lahko pa bi bil še bolj, če bi društva in družine kaj več poročale o svojem delu in svojih ciljih. Pri društvih bi morali delovati posebni dopisniški odseki, ki bi skrbeli, da bi ne zmanjkalo gradiva v rubriki »Naša organizacija«. Ti odseki bi lahko zalagali vsaj z vprašanji celo rubriko »Posvetovalnica«, ki smo jo že večkrat obnovili, a zaradi pomanjkanja gradiva spet ukinili. Na občnih zbore in strokovnih sestankih obravnavajo člani marsikatero vprašanje, ki bi bilo zanimivo za širšo javnost. Treba bi ga bilo le primerno formulirati in poslati uredništvu Slovenskega čebelarja. Tako bi sprožili debato, ki bi ne pomagala samo razčistiti različne pojme, ampak bi tudi poživela vsebino lista.

Da bi prišli do čim boljših člankov je Zveza letos zopet razpisala Janševe nagrade za dve temi. Ena od teh je predpisana z naslovom, druga pa prosta. Za prosto temo se je Zveza odločila zaradi tega, da bi dosegla pri natečaju čim večji odziv. Do sedaj smo prejeli na ta razpis samo en prispevek, upamo pa, da ne bo edini. Rok natečaja se zaključuje 1. julija.

Knjižnica se je v zadnji poslovni dobi, to je od prejšnjega do današnjega običnega zbora pomnožila za 13 knjig. Sedaj šteje 1682 knjig. V tem številu pa so vključeni tudi vezani letniki raznih tujih in naših čebelarških listov.

Za dopolnitev knjižnice smo izdali 75.670 din, in sicer od tega 41.550 din za kupljene knjige, 34.320 din pa za Slovenskega čebelarja, ki ga moramo plačati v tolikih izvodih, kolikor ga pošiljamo v zameno za tuje liste.

Iz knjižnice so si izposojali knjige le redki člani, večinoma iz Ljubljane in njene neposredne okolice. Več zanimanja je bilo za inozemsko periodiko. Posojali pa smo posamezne številke čebelarških listov le nekaterim zanesljivejšim članom, in še te za krajši čas. Od nečlanov smo posojali knjige samo dijakom, ki so vzeli za maturitetno nalogo temo iz čebelarstva.

Knjižnica še vedno nima primerne sobe in je najbrž niti ne bo imela, dokler bo Zveza utesnjena v prostorih, ki so ji sedaj na uporabo. Zato tudi ne predstavlja tistega, kar bi morala.

Ker je bil vodja opazovalnic tovariš Franc Cimerman upravičeno odsoten, je prebral njegovo poročilo poslovodeči tajnik tov. Franc Čuk:

Opazovalnice so sedaj pod upravo čebelarških društev, ki tudi skrbe za nagrade opazovalcem. ZČDS nosi stroške za tiskovine in poštnino.

V letu 1960 je delovalo od januarja do septembra 12, od oktobra do decembra pa 14 opazovalnic. Vse so imele tehtnice, 11 pa tudi minimaks-termometre. Druge vremenske pojave so opazovalci ugotavljali brez posebnih instrumentov. Poročila so redno pošiljali Zvezi, na osnovi teh poročil pa so bili izdelani mesečni pregledi o stanju paše in vremena ter objavljeni sproti v Slovenskem čebelarju.

Med letom sta začeli obratovati dve novi opazovalnici in sicer Podtabor-Struge in Svibnik-Crnomelj. Zadnja je pozimi začasno prenehala z delom. V prihodnji sezoni bomo ustanovili nekaj opazovalnic v gozdnih področjih.

Opazovalcem se zahvaljujemo za vestno poročanje in jih prosimo, da nas še nadalje podpirajo s svojim delom.

Blagajniško poročilo je podal tovariš Anton Verbič:

Pregled premoženjskega stanja na dan 31. decembra 1960

AKTIVA	din
Osnovna sredstva	11.055.716
Drobni inventar	946.498
Potrošni material	115.886
Blagajna — glavna in ročna	52.525
Banka — žiro račun in vloga	4.758.682
Dolžniki	3.687.998
Sl. čebelar 1958	185.955
Sl. čebelar 1959	125.205
Sl. čebelar 1960	57.550
Sodobno čebelarstvo I.	55.567
Sodobno čebelarstvo II.	228.167
Razglednice	262.416
Druge terjatve —	
Mizarstvo Vrhnika	1.815.515
Sodobno čebelarstvo — zaloga	2.815.450
Razglednice — zaloga	699.100
Zaloga ostalega blaga	20.706
Časovne razmejčitve	321.950
Skupaj AKTIVA	27.180.864
 PASIVA	din
Upniki	218.477
Sl. čebelar 1961 — predplačila	574.049
Skupaj PASIVA	792.526
 REKAPITULACIJA	din
AKTIVA	27.180.864
PASIVA	792.526
Čisto premoženje	26.388.338

Izdatki v letu 1960

	din
Plače, nagrade itd.	194.500
Prispevki (proračun — social. — stanovanjski)	115.059
Občni zbori, seje itd.	158.477
Potni stroški — dnevnice	239.094
Pravni stroški	750
Bančni stroški	6.615
Reprezentančni stroški	65.898
Upravni stroški	5.361
Najemnina, razsvetljava	14.428
Kurjava, voda	7.800
Čiščenje, odvoz smeti	5.889
Pisarniški material, tiskovine	8.808
Poštnina, brzovjake, takse	15.180
Naročnina za strokovne liste	4.750
DOZ, premije	18.284
Nakup inventarja in vzdrž.	118.552
Nakup za muzej — panj	4.000
Nakup potrošnega materiala	1.356
Zatiranje čebeljih bolezní	21.566
Opazovalne postaje	24.470
Stroški za izvedence	—
Knjižnica, nakup knjig in revij	74.674
Podpore društvom	20.000
Razna popravila	1.565
Filmska predvajanja — razni izdatki	9.596
Obresti	9.760
Zguba »Slovenski čebelar« 1960	34.545
Preveč obračunan dobiček pri knjigah	5.559
Brezplačno oddani SČ, knjige in razglednice	13.490
Odpisi raznih manjših dolgov	8.623
Odpisi Ce-go pristojbine po sklepu UO	251.688
Skupaj	1.456.077

Dohodki v letu 1960

	din
Obresti dolžnikov	182.757
Obresti hranilne vloge	210.015
Najemnine	151.800
Filmska predvajanja	57.000
Potrošni material — prodaja	4.844
Dobiček pri prodaji razglednic	294.662
Izredni dohodki	6.785
Izdatki presegajo dohodke za	568.236
Skupaj	1.456.077

Na koncu poročila je tov. blagajnik omenil, da smo bili letos prisiljeni zvišati članarino za 180 din, ker je tiskarna podražila tisk Slovenskega čebelarja za 25%. Slovenski čebelar stane sedaj

780 din, a je kljub temu še vedno najcenejši strokovni list v naši državi. Zal, da s tem poviškom niti ne bomo mogli kriti vsega primanjkljaja, ki bo nastal s povišanjem tiskarskih, poštnih in drugih stroškov.

Poročilo nadzornega odbora je prebral tov. Franček. Med drugim je omenil, da so se člani nadzornega odbora redno udeleževali sej upravnega odbora in tako ves čas spremljali njegovo delo. Upravni odbor se je natančno držal sklepov plenarnih sej. Celotno njegovo poslovanje je bilo v skladu s pravili Zveze in smernicami, ki jih je določil lanskoletni občni zbor.

Nadzorni odbor je med letom dvakrat pregledal blagajniško poslovanje in ugotovil, da se vse priloge ujemajo z vknjižbami. Knjigovodstvo je bilo v redu in na tekočem. Tudi tajniško poslovanje je bilo v redu. Oba uslužbenca sta vestno opravljala svoji službi ter postregla z navodili in pojasnili vsakomur, ki se je zglasil v naši pisarni. Prav posebno pohvalo pa zasluži naš predsednik tov. Ivo Majcen, ki je skoraj vsak dan prihajal v pisarno in sproti zasledoval potek dela v Zvezi. Stremel je, da bi bila vsa sporna vprašanja rešena čim bolj nepristransko. S svojim iniciativnim nastopom je mnogo pripomogel k napredku Zveze.

Slovenski čebelar je redno izhajal ob določenem roku. Zato je bilo članstvo z njim zadovoljno. Pa tudi o njegovi vsebini se je večina čebelarjev pohvalno izrazila. Skrbe pa nas pri izdajanju lista tiskarniški stroški, ki se tako rekoč od mesca do mesca dvigajo, medtem ko ostaja Zveza s pobrano članarino vedno nekoliko za njimi. Zato moramo tudi letos računati s primanjkljajem, ki ga bo treba kriti iz naših rezerv.

Na koncu svojega poročila je predlagal tov. Cvetko upravnemu in nadzornemu odboru razrešnico, ker sta v polni meri izpolnila zaupanje članstva.

Predsedujoči se je nato vsem poročevalcem zahvalil za njih izčrpana izvajanja in predlagal, da preide občni zbor brez vsakega odmora k razpravi o poročilih. Ker so se zborovalci s tem strinjali, je podal besedo zastopniku ObLO Nova Gorica, ki je v imenu občine pozdravil vse navzoče in jim zaželel čim večji uspeh pri njihovem bodočem delu.

(Dalje prihodnjič)

POROČILO ZA JULIJ

V prvi dekadi je bilo dokaj toplo poletno vreme, ki so ga dvakrat prekinile kratkotrajne padavine. Sredi julija je nastopilo poslabšanje vremena s pogostim dežjem in ohladitvami. Zato so tudi naše opazovalnice v začetku mesca zabeležile nekaj donosnih dni na kostanju, ponekod na smreki in hoji (Gorenjska, Pohorje), delno na lipi in otavi. Nato je tehtnica pretežno padala ali pa so čebele nabrale komaj za sproti. Mesečni povpreček je bil samo 8,8 dkg.

Dražgoše - Šk. Loka: Donos se je dvignil na račun smrekove mane.

Zerovnica - Postojna: Čebelarim že 50 let, a tako slabe letine še nisem doživel.

Selnica ob Dravi: Ob začetku mesca je bilo vreme odlično, nato pa je prenehalo vsako medenje.

Lovrenc na Drav. polju: Družine so srednje močne in imajo precej zalege. Ajda je izdatno namočena, a je je malo posejane.

Cezanjevci - Ljutomer: Na otavi so čebele nabrale za sproti. Zaradi pogostnih neviht je ostalo zunaj mnogo živali.

Podtabor - Struge: V drugi in tretji dekadi ni bilo niti najmanjšega donosa. Zajadrli smo torej v popolno brezpašno dobo.

Pušča - Bistra: Čebele sem prepeljal na Lonjsko polje. Polaj je izredno bujen in dobro obeta. Tudi žepček v Liki lepo kaže.

Kraj opazovalnice	Donos ali poraba v			Skupno pridobil ali porabil dkg	Srednja mesečna toplina °C	Dnevi			Sončni sij v urah
	I.	II.	III.			izletni	deževni	s snežno odejo	
	mesečni tretjini dkg								
Breg—Tržič	+ 30	+ 10	+240	+ 280	16,5	29	13	—	233
Dražgoše—Šk. Loka	+760	-290	-170	+ 300	14,5	28	14	—	206
Zerovnica—Postojna	-175	-165	-165	- 505	—	29	10	—	249
Rogatec	+230	+130	+ 90	+ 450	17,9	31	13	—	178
Lovrenc na Poh.	+140	- 85	-135	- 80	18,0	29	14	—	242
Selnica ob Dravi	+605	-130	-190	+ 265	18,1	30	15	—	224
Lovrenc na Drav. p.	-125	+ 90	- 25	- 60	18,2	28	9	—	258
Cezanjevci—Ljutomer	+ 20	+100	+ 40	+ 160	18,2	27	13	—	176
Bučkovci—Videm									
ob Ščavnici	-220	+ 30	+100	- 90	18,1	30	10	—	211
Prosenjakovci—M. Sobota	+ 40	—	- 30	+ 10	17,7	30	14	—	214
Lendava	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Podtabor—Struge	+570	-250	-260	+ 60	—	27	15	—	207
Svibnik—Črnomelj	+ 10	- 65	- 30	- 85	—	27	7	—	234
Pušča—Bistra	- 70	-430	- 90	- 590	20,0	29	9	—	346
Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Povpreček	—	—	—	+8,8	—	—	—	—	—

RAZGOVOR Z VASKIMI PIONIRJI

Lansko jesen se je nekega dne oglašila pri meni »deputacija« vaških pionirjev in me vprašala, če sem že letos točil med in če ga sem, zakaj jih nisem povabil na »zakusko«, kakor sem to storil vsako leto. Odgovoril sem jim, da letos nisem nič točil, ker so čebelice nabrale premalo medu, komaj za sebe in svoj naraščaj; niti za zimo nimajo dovolj zaloge.

»Kako to?« je vprašal najstarejši.

»Ce se spominjate,« sem jim razložil, »je bil lani na pomlad, ko je že drevje odgnalo, hud mraz, tako da so vsi mladi poganjki zmrznili. Zavoljo tega sadno drevje ni cvetelo, a tudi kostanj je deloma zmrznil. Kakor veste, pa nabirajo čebelice med samo po cvetju. Ker tega ni bilo, ni bilo cvetličnega in kostanjevega medu. Ko pa bi morali mediti smreka in hoja, je vedno deževalo; zato tudi gozdnega medu ni bilo. Prav tako ni bilo uspeha ob ajdovi paši. Nekaj malega so čebelice sicer nabrale, a to jim niti za prezimljenje ne bo zadostovalo. Ravno sedaj se pripravljam, da jih nakrmim s sladkorjem.

Tako vidite, moji dragi, letos nimajo medu ne čebelice ne jaz in tudi ne vi. Upajmo pa, da bo drugo leto bolje in se bomo lahko vsi posladkali.«

Ker raznih vprašanj pionirjev ni bilo ne konca ne kraja, sem jih peljal pred čebelnjak, odprl neki panj, jim pokazal vrvenje v njem ter jim razložil organizacijo in življenje čebel. Z velikim zanimanjem so me poslušali.

Zato sem sklenil, da bom letos čez poletje povabil ves vaški pionirski kolektiv k čebelnjaku ter jim pokazal in povedal vse, kar znam o življenju čebel, uazadnje pa seve kakor po navadi pogostil z medom. Upam, da bom na ta način vzgojil kakega poznejšega čebelarja. In to bi bila najlepša zapuščina mlademu rodu.

M. R.

IZ LISTNICE UREDNIŠTVA

Uredništvo je prejelo več dopisov, v katerih se nekateri člani pritožujejo proti članku Ivana Raka z naslovom »Slovenskim čebelarjem v premislek«, ki ga je naše strokovno glasilo objavilo v prejšnji letošnji številki. Po njihovem mnenju člankar preveč povzdiguje ameriške panje in dela krivico AŽ-panju.

ker govori omalovažujoče o njegovih prednostih. Slovenski čebelar je v prvih 20 letih sedanjega stoletja izvojeval ob splošni poplavi najrazličnejših panjev s premešanim satjem, med njimi tudi amerikancev, veliko borbo v prid AŽ-panja in dosegel, da so se Slovenci oprijeli enotnega načina čebelarjenja, kar se ni posrečilo nobenemu drugemu narodu na svetu. S priobčevanjem takih člankov pljuje v lastno skledo in ruši enotnost, ki je vladala do sedaj v naših čebelarških vrstah. Nekateri gorečnejši gredo celo tako daleč, da groze z odpovedjo Slovenskega čebelarja, če ne bodo nasprotovanja proti AŽ-panju v njem prenehala.

Uredniški odbor Slovenskega čebelarja je o teh dopisih natančno razpravljal in prišel do prepričanja, da vlada v obeh nasprotnih taborih prevelika zagrizenost. Ker pa hoče biti list čim bolj nepristranski, se ne bo opredeljeval ne za eno ne za drugo stran. Nikomur ne bo kratil besede, ampak objavil vsak članek, če bo le zrel za javnost in bo tudi s strokovnega stališča neoporečen. Niti sarkazmu, ki se pri takih debatah kaj rad pojavlja, ne bo stopal preveč na prste, če le ne bo presegel meje dostojnosti. Svoboda besede je zahteva današnjega časa. List je namenjen vsem, ki se zanimajo za čebelarstvo in nihče od njih ga nima pravice proklamirati samo zase. Zato prosimo bralce, da vsak članek, četudi ni napisan po njihovi volji, brez vsake žolčnosti preberejo in javno iznesejo proti njemu svoje pomisleke, če se jim zdi to potrebno. S tem bo list samo pridobil na svoji zanimivosti, hkrati pa bo pripomogel k pravilni rešitvi vprašanja, ki danes tako razburja nekatere slovenske čebelarje.

POPRAVEK

V 7. letošnji številki Slovenskega čebelarja se je na strani 173 v prispevku pod naslovom »Jamstvo za pristnost voska« vgnezdila napaka, ki zelo kvari smisel zadnjega stavka. Namesto »100 % primesi« bi moralo stati »10 % primesi«. Tudi v članku Ivana Raka, ki je izšel v 8. številki, popravi na str. 184 v tretjem odstavku odspodaj navzgor stavek »Zato je upravičeno trditi, da mora biti slovenski panj v prvi vrsti primeren za prevažanje« tako, da se bo v prvem delu glasil: »Zato je neupravičeno trditi...«.